

PAKOCS KÁROLY

A JÚDÁS- MISZTÉRIUM

Pakocs Károly

A Júdás-misztérium

Nihil obstat. Dr. Julius Kováts, canonicus censor. Nr. 11-1938. IMPRIMATUR.

Satu Mare, die 5. Januarius 1938.

Stephanus Fiedler episcopus.

Első találkozásom Júdással.

Kilenc-éves voltam, amikor egy szeptember-elsejei napon délelőtt kézenfogott az édesanyám. Egyszerű, de nagyon eszes asszony. Délutáni rózsafüzér-ájtatosság előimádkozója. És így szólt hozzám:

— Beiratlak a gimnáziumba.

Vettem a negyedik-elemiről szóló bizonyítványomat, keresztleveletem s a jutalmul kapott 10 aranyat. Mentünk. Utközben nemsokat beszélgettünk. Mindketten egy gondolattal foglalkoztunk, kiki a maga-módján. Édesanyám azt gondolta, hogy urat nevel belőlem, aki majd kései öregségének támasza lesz. Én pedig remegve gondoltam arra: hátha olyan pap lehetnék én is, amilyenek szülővárosom gimnáziumában tanítanak.

Édesanyámmal bementünk az igazgatói irodába. Kemény-arcu és kemény-szavu, fehér-haju szemüveges öreg piarista-szerzetes méregetett végig tekintetével és intézte kérdéseit hozzám. Remegve válaszoltam, amit tudtam. Ha nem tudtam, kérdőleg néztem édesanyámra, aki bátran felelgetett helyettem. Tehette, mert negyvenkét

éves volt, 12 gyermek édesanyja. Nyolcszor temetett gyermeket. Aki nyolcszor néz szembe a saját halálával, nem fél az élettől és a legszigorubb professzor-arctól sem.

Mikor vége lett a beiratkozásnak, az igazgató ur felállott s hozzám lépett:

— Mi akarsz lenni ? — kérdezte.

Tanácsstalanul néztem az édesanyámra. Ő nem várta meg a válaszomat, hanem más alakban ismételte meg az igazgató úr kérdését:

— Mondd bátran: Mi szeretnél lenni, fiam ?

Azt hiszem, hogy szégyenletemben elpirultam. Erre a kérdésre ugyanis a lakásunk küszöbétől az igazgatói iroda küszöbéig tartó úton magamban megfogalmaztam már a választ. S újabb nógatásra földresütött szemmel vontatottan így feleltem:

— Pap.

Arról, hogy miért szeretnék pappá lenni, akkor nem tudtam volna számot adni. A nagy magasság tetszett-e, amelyben magam fölött a tanári szék szerzeteseit láttam? A jólét vonzott-e, amelyben őket látni véltem? Vagy az a titkos és megmagyarázhatatlan vonzódás remegett-e bennem, amelynek hivatás a neve? Hogyan tudtam volna megmondani akkor?

A piarista igazgató Hám József volt; Hám Jánosnak, a szentéletű szatmári püspöknek unokaöccse; boldoggáavatási perében egyik tanuja. Régen meghalt. De sohasem fogom elfelejteni

azt a megenyhült arcot és pápaszem mögül mosolygó szemet, amellyel megsimogatott vallomásom után.

Három évig volt igazgatóm. Őrző és figyelő tekintetét mindig magamon éreztem.

A beiratkozásból hazafelé-menet, boldogan szaporán róttuk az utat és egy őszbecsavarodott haju, magas szikár férfúval találkoztunk. Nekem nem volt feltűnő. Édesanyám azonban, amint elhaladt mellettünk az úriember, fülembé sugta:

— Látod, ez is pap volt.

— Hát most micsoda?

— Lutheránus és városgazda. Júdás lett, fiam.

A Júdás-szóra megborzongott a hátam.

Messzire laktunk a város közepétől. Édesanyámnak volt ideje elmagyarázni, hogy bizony többen is vannak ilyenek, mert igazi papnak lenni nehéz.

Én akkor semmi nehézséget nem láttam abban, hogy pappá lehessen az ember. S viaskodtam a kérdéssel, anélkül, hogy meg tudtam volna birkózni vele. S azóta állandóan elém sötétlik ez a nagy titok:

A Júdás-misztérium.

1.

Aposztázia. Isten-hagyás.

Ez a sötét bűn már az ég felől vetíti árnyékát a föld felé. A fény angyala zuhan beléje. Lucifer elfordítja fejét Istentől önmaga felé. Belerészegül saját szépségébe és duzzadó angyali erőibe. Ha meggondolta volna, hogy szépségének és erejének ragyogása csak visszfény: nem indította volna el sohasem az aposztaták szomorú sorát.

De nem ez az angyal-tragédia, ez a Lucifer-misztérium kínozza meg az emberi lelket, hanem azoknak az Istenhagyása, akiknek véréből valók vagyunk: az embereké; Éva és Ádám aposztáziája, Júdás és a keresztények aposztáziája, a katolikus papok aposztáziája. Ők azok voltak, amik mi vagyunk. Mi azok vagyunk, amik ők voltak: az Istenország teljes jogu polgárai, az újszövetségi oltár körülterdeplői, sőt Krisztus papjai.

Az „aposztázia“ szó a legkeményebb szó, amely emberi lelket megbélyegezhet. Hallására megborzad az is, aki már úton van e szörnyű bűn felé. Megremeg az is, akinek csak egy lépés hiányzik ehez a lelki öngyilkossághoz. Elhagyni az Istent!

Akvinói szent Tamás az Istenhagyás bűnét így világítja meg:

a) Az aposztázia „elfordulás Istentől és az Istennel szemben köteles alávetettség megtagadása.“ (I. II-ae, 84, 2, 2.)

b) Az aposztázia körülirtabban „bizonyos Istentől való visszahúzódás, mely több módon történhetik, aszerint, hogy milyen kötelék fűzi Istenhez az embert. Az embert ugyanis Istenhez kötheti 1) a hit, 2) az akaratnak az isteni parancsokkal szemben való engedelmességre-lekötése, 3) egyes szabadon vállalt különleges kötelék, amilyen a szerzetesség vagy a papi rend.“

A legsúlyosabb Istenhagyás a hithagyás. Az akarat elfordulása és a szabadon vállalt kötelékekből való önkényes kiszabadulás súlyos Istenhagyás ugyan, de nem oly nagy mértékű hátatfordítás Istennek, mint a hithagyás.

Az angyalok aposztáziája az Istennel szemben köteles alávetettség megtagadása volt. Nagy bűn, de megmaradt emellett hitük az Istenben.

Az első emberek aposztáziája az Istennel szemben a teremtés jogán lekötött emberi akaratnak megtántorodása volt. Több benne a tragédia, mint a bűn.

Júdás aposztáziája különleges katolikus bűn: a Krisztussal szemben szabadon vállalt köteléknek önkényes szétszakítása.

Első kimondásra egyszerűen hangzik. Átgon-

dolva roppant örvénybe nyujt betekintést. Sötét cselekedet. Mély bukás. Misztérium.

Valami végzetes vakság borít éjszakát minden lejtőre-jutott papnak a szemére. Nem látja annyira az oltárhagyás, Krisztushagyás tettének mélységét: hogy visszariadjon tőle.

Júdás sem látta. Elbódította őt valami és a fényesség, a világ világossága mellett alvajáróvá tudta átigézni. Pokoli vakság. Misztérium.

Szabad-e belenézünk ebbe a mélységbe? Belenézhetünk-e a lelki megvakulás veszedelme nélkül ?

Ha csak felületesen néznők Júdás apostoli arcát: megejthetne minket a misztérium. De erősítsük meg magunkat. A hit röntgen-sugara áthatol a Júdás-misztérium kérgén és megmutatja azt a lelki arcot, amely nézte és nem látta, hallgatta és nem hallotta a közvetlen-közelében élő evangéliumot.

A Júdás-misztérium fogantatásától kifejletéig bennvan az evangéliumban. Ha az Úr Jézusnak az evangéliumban megörökített élete az aranyfonál az újszövetség szent könyveiben, az alakuló katolikus egyház életírásában: Júdás lelki elváltozása a fekete fonál, a fény nyomában bujdokló szomorú sötétség.

Vegyük szemügyre az evangélium fekete emberét!

**Júdás előtűnik
az újszövetség
hajnalfényében.**

Az Üdvözítő ideje eljött. Harminc évig várt az eldugott falucska rejtekében. Harminc évig forrt benne és duzzadt a megváltói készség. Az óra ütött. Az öröktől fogva elgondolt isteni tervnek meg kellett kezdenie megvalósulását, életbeteljesedését az időben. A tervnek nincsen elég tere a félreeső, a mozgalmasság nélkül való mezővároskában. Város kell neki, ahol a világ jár-ke. Kafarnaum. Tengeröböl. Kereskedők, vámosok, halászok, hivatalnokok, katonák városa: melyet sok bűn szennye ver, melynek partjait a dagály teleszórja ronggyal, hajóronccsal, szalmaszállal, emberi szennyel.

Itt kezdi Jézus a válogatást. Sétál a tengerparton. Senki sem tudja, csak az Atya, hogy Isten sétál az emberek között. A munkát nézi s benne meglátja az embert. Az embert, aki a kenyérkeresetben mutatkozik meg a legigazabban. Hallgatja, hogy nógatják egymást és önmagukat a munkára. Odaadásukból és hangjukból kiérzi a modor darabossága mögött meghúzódó lelki nemességet és értelmi arravalóságot. Hirtelen megáll mellettük. Megszólal. *Meghívja őket.* Ez az Istenhez-hívás legegyszerűbb módja. Vi-

lágos, félreérthetetlen. Nem oly misztikus, benső, mint szent Ágostoné. Nem oly megdöbbentő, mint szent Pálé. Amilyen egyszerű lélek Simon és András, olyan egyszerű és világos az ő meghívásuk is. (Mk. 1, 16.)

Ugyanakkor tovább sétál az Úr. Figyeli, milyen gondossággal javítgatja hálóját a két Zebedeus-fíú, Jakab és János. Meghívja őket is. Atyjukat nem, a segédek sem: csak őket. Most már van négy iskolása, akik vonakodás nélkül hagyják el foglalkozásukat és követik őt. Mindanegy munkásember. Csak az ötödiknek vonul be az értelmiség a messiási iskolába: Alfeus fia, Lévi személyében. Ennek neve gyűlöletes a vámos-hivatalra tapadó igazságtalanságok, zsarolások, törvénytelen jólét, anyagiasság miatt. Új nevet kap, mint a szerzetesek, annak jeléül, hogy életmódja más lesz, mint azelőtt. Ez Máté, aki a hivatás nagy kegyelméért érzett örömeiben megvendégeli isteni Mesterét. (Mt. 4, 18.)

Ezeken kívül még sok követője van, akiket nem hív meg azonnal.

A többi tanítvány kiválasztásánál már körülményesebb és ünnepélyesebb az előkészület.

„Lőn pedig ama napokban, hogy kiméne a hegyre imádkozni és az egész éjszakát Isten imadásában tölte vala. Másnap előhíván tanítványait és kiválaszta közülük tizenkettőt, akiket elneveze apostoloknak: Simont, kit Péternek is nevezett... És iskarióti Júdást, aki áruló lett.“ (Mt. 6, 12.)

Quos voluit ipse, akiket ő akart. Júdást is akarta.

Júdásnak sem foglalkozását, sem származását nem örökítette meg az evangélium, sem a szenthagyomány. Személye titokzatos maradt. De judeabeli volt, a legtisztább zsidóságból való.

A lelkiületében meg kellett lennie az isteni híváshoz szükséges alapnak. Egyébként nem akarhatta volna őt az Úr. Kellett benne lennie: hajlékonyságnak a lelkiesség felé, Messiásvárásnak, a megváltói munkában való részesedésre készsége, az előbbi életmódtól való elszakadásra erőnek, és a természetfeletti felépítményhez természetes alapépítménynek. Júdás követi is lelkiének Istent érző ösztönét. Felismeri Jézusban és méltányolja a felsőbbrendűséget. Lemond a világról és lelkesedik Krisztusért. Hisz felsőbb hivatásban, hisz Jézus Krisztus isteni küldetésében. S ezt a hitét megerősítik a csodák, amelyekkel „Jézus nyilvánosságra hozá dicsőségét és hívének őbenne tanítványai“ (Ján. 2, 11), tehát Júdás is. A rendkívüli egyéniség és a kezdés rendkívüli jele ámulatba ejti őt és kigyújtja benne is a hit mécsesét.

Ha nem is tűnik ki hite fénye, de együtt világít a felkelő isteni Nappal.

3.

Júdás hivatásának tartalma.

Az apostoli hivatás tartalmát, lényegét szent Márk evangélista (3, 14), jelöli meg röviden. Eszerint az apostolnak a) Jézussal kell lennie és b) az ő igéit tovább-adnia.

Ez a Jézussal való levés a vele való teljes közösséget jelenti. Ennek a közösségnek körébe tartozik a) az anyagi élet és b) a lelki élet.

Az anyagi életközösség tartalma: résztvenni Jézus hajléktalanságában; vele vándorolni; ahol a fáradság és az éjszaka meglepi, ott pihenni; ahol az éhség rájuk-talál, ott gondoskodni kenyérről és halról, vagy buzaszemről és szőlő-fürtről; járnai a szentföld forró mészköves útjait kicserepesedett lábbal, megvastagodott lábujjakkal; a megrongálódott köntöst foltoztatni; a meghagyult ruhát növényfestékes dézsába mártogatni és szárítgatni; emberek alamizsnáira, a láthatatlan — de embereken mindig örködő — isteni Gondviselésre hagyatkozva élni; Jézussal az ő életmódjában együtt-lenni, *esse cum Jesu*.

De ez az Urral való együttlétnak csak kisebbik részét alkotja. Jézus életmódjában résztvenni annyit is jelentett, mint a lelki életét vele együtt élni, *esse cum Jesu in spiritualibus*.

Krisztussal küzdeni a gonosz lélek uralma ellen mindenütt, ahol tényleg uralkodik; vagy megelőzni a gonosz lélek tényleges uralmát a lelkeknek a harcra való felvértezésével. A kegyelemnek utat vágni azokba a lelkekbe, akik még nem fogadták be azt. A természetes szellemi életet természetfölöttivé átalakítani. A természetes élet tevékenységeinek természetfölötti indokot, szárnyat adni, hogy megváltói munkává emelkedjenek. Istent érintkezési közelségbe hozni a lélekkel, mely bennünk van, és a mások lelkével. Krisztus titokzatos tagjaiként élni és ezt az életet másokba átültetni. Kegyelemmel, igével megvilágyozni, izgatni, Isten felé nyugtalanítani az emberiséget. Amit Jézus tett, azt tenni. *Facere cum Chrisio.*

Erre hívta az Úr Júdást is, mint a többi. *És Júdás a hívást elfogadta.* A hivatás kegyelme megfogant Júdás lelkében is, mint a többi apostolében.

A kegyelem fénycsatornája megnyílt Júdás lelke felett és öntötte sugárkévéit reá. Kinyilatkoztatás-szerű közlésekkel nevelődik értelmi élete. Akaratát lelkesedéssel edzi a Szentlélek. A hivatás csirába szökik Júdás apostolban is, mint a többiében.

4.

Júdás az apostol-iskolában.

Az apostoli kollégium megalakítása után a hegyről, ahol a világ legnagyobb vezérkarának kiválasztása történt, Jézus „lemegy velök és megáll egy sík helyen... előtte nagy népsokaság egész Júdeából, Jeruzsálemből, Tirus és Sidon tengermellékéről, akik jöttek vala, hogy hallgassák őt.“ (Lk. 6, 17)

Ez a bemutató. Amint a pápa szokott megjelenni kíséretével a zarándokseregek előtt, úgy jelenik meg Krisztus is a hegyi beszéd hallgatósága előtt a tizenkettővel, közöttük Júdással. A tizenkettő nem áll szembe Jézussal, hanem a néppel. Ők már a tömeg elé kerültek. Arcukat nézi a sereg. És mindegyiknek vannak ismerősei a tömegben, akik egymásnak susogják, hogy: ott van Simon Barjona, ott van a két Zebedeusfiú és ott van Júdás is Skáriot városából. Ők a megjelöltek, a meghívottak, a hivatásosak.

Igy kezdődik Jézus nagy iskolája.

A hegyi beszédet mindenkinek mondja az Úr: a tömegnek is, de külön az apostoloknak is. A tömegnek azért, hogy kiszikkadt lelküket megharmatozza az új Ige-eső; a szegénységgel és megvetettséggel együttjáró lázadás szelleme el-

csendesüljön Júda helótaiban; a sablonossága miatt kinzóvá lett állami élet helyébe a nagy lehetőségeket rejtő, határtalan országról valamelyes képet kapjanak és kezdjenek berendezkedni az anyag fölött való és emberhez méltóbb életre. A tömegnek beszél az Úr, hogy Isten országát lelkükbe fogadják. A tizenkettőnek is szól ilyen értelemben a hegyi beszéd. De nemcsak azért, hogy saját-magukat átalakítsák, hanem azért is, hogy tanuljanak igét hirdetni és megváltói munkát végezni. Minta-hitoktatás. Minta-igehirdetés. Iskola, melynek növendéke a tizenkettő között Júdás apostol is.

De nemcsak ezt az álló iskolát végzik az apostolok. Az Úr vándorlásában is résztvesznek.

„Történt azután, hogy ő bejára a városokat és falvakat, prédikálván és hirdetvén az Isten országát: és véle vala a tizenkettő: Tanítja őket, hogyan kell beszélni a falunak, hogyan a városnak. Hogyan kell kezelni a nyomort, hogyan a jólétet. Vándor-iskola. És a vándor-kollégium egyik ámulatból a másikba zuhanva tapasztalja, milyen lélekbe-markoló erővel tud beszélni az Úr mindenkinek a nyelvén; de egyben azt is tanulja, hogyan kell mindenki nyelvén tudnia az apostolnak, ha eljő majd a nap. A tizenkettő napja. A Júdás napja is.

De nemcsak a tömeggel együtt, hanem külön is kapnak apostoli képzést. Júdással is közöl az Úr olyan tudnivalókat, amelyeket nem ért a tömeg, de az apostol-kollégiumnak tudnia kell.

S hogy értsék azt, amit egyelőre titok gyanánt rejt a tömeg előtt: külön értelmi fényt gyújt bennük; Júdásban is.

A magvetőről szóló példabeszédben (Lk 8, 4, 15) tudomásukra hozza, hogy az Istenország titkaiból, isteni lelkének mélyéből többet közöl az apostolkollégiummal, mint a tömeggel: „Nektek adatott tudni az Isten országának titkait; másoknak pedig példabeszédekben, hogy látván ne lássanak, hallván ne értsenek.“ (Lk. 8, 10.)

A tizenkettőnek, köztük Júdásnak is, adatott a mélységekbe-látás bővebb adománya. Jézus megmutatja nekik a lélek bonyolult szerkezetét. Bepillantást enged az emberi lélek és az Isten kapcsolatából folyó örök kérdésekbe. Rávilágít a bűn szerkezetére, útjára, az emberi felelősségre, az isteni kegyelem és a szabadakarat együttműködésének, vagy összeütközésének talányaira. Tanítja őket arra, hogyan hámozzák ki a jelképek, hasonlatok és példabeszédek héjából az evangéliumnak időszerűekké vált titkait. Meg is vizsgálhatja őket időnkint, mint pl. a szántóföldbe vetett kincsről, vagy a tengerbe vetett hálóról szóló példabeszédei után : „Értettétek-e mindezeket? És ők felelék neki: Igen.“ Érti szent Péter apostol, a pápai csalhatatlanság jövődő hordozója; érti szent János, a sas-értelmű szeretet-tanítvány; érti Júdás is, a jövődő áruló.

Az apostoli iskolának azonban gyakorlati része is van. A szó önmagában akkor sem hat

teljes elevenséggel, ha Ige-rangja van. A talajt történéseknek, jelenségeknek kell előkészíteniök és a lelket-szántó szavakat eredményeknek, gyümölcsöknek kell kíséniök. Ezenkívül az Üdvözítőnek gondolnia kellett arra is, hogy az apostolok az önállóságához hozzászokjanak. Az idő mulik. Az Úrnak nemsokára mennie kell. A tanítványok magukra maradnak és az ő látható jelenlétét nélkülözve kell majd a világba menniök.

Azért az Úr kezdi bontogatni az apostolok szárnyait. Próba-utakra küldözgeti őket kettenként: a kegyelem kenetét adva ajkukra és a jelek hatalmát társítva lelkükhöz.

„Összehíván pedig a tizenkét apostolt, erőt és hatalmat ada nekik minden ördögök fölött és a nyavalyák gyógyítására. És elküldé őket, hogy hirdessék az Isten országát.“ (Lk. 9, 1-2)

Júdás tehát épen úgy, mint a többi apostol, az isteni hatalom részesévé válik. Erőt nyer a gyógyításra, ördögűzésre. És ez a hatalom nem öncél, hanem intő-jel a népnek, hogy, akit ezek a jelek feltűnővé tesznek, Isten meghatalmazottja az. Ez az égi erő adja meg a Messiás-apródoknak a tekintélyt, szavaiknak a súlyt. S ebben a tekintélyben és az abból fakadó néptiszteletben részesül Júdás apostol is. Az ő szavaiból is árad az Istenország hangulata, ereje; Jézus szavainak méze.

És Júdásnak megdöbbenve, majd lelkendezve kell látnia, hogy mivé tette őt a beléje szálló

krisztusi hatalom. Imáira, kézfeltételeire a gonosz lélek megszállottjai megszabadulnak rettentő rabságukból, mintha Krisztus-maga mondotta volna ki felettük nagy parancs-szavát. A gyógyíthatatlan, vagy nehezen gyógyítható betegek csoda-módra lábra-állanak. A test nyomora menekül előlük, mintha Siloe-tavában, vagy a lourdes-i forrás vizében füröszténék meg őket. Jelekkel kísért, vagy jeleinek hírével megelőzött beszédeire a viharos lelkek megbékélnek, bűnbánatot tartanak. Asszonyok könnyeznek, férfiak Isten felé terelődnek. És mindez az ő Küldőjének erejében történik, önmaga is érzi, mások is érzik a lelkéből kisugárzó isteni erőt.

De ezeknek a rendkívüliségeknek veszedelmük is van.

Az Ur ismeri az emberi természetet, amely könnyen megfélekedzik a természetfeletti erők ősforrásáról és könnyen tekinti önmagát a hatalom független birtokosának. S a nép is, melyre Isten küldöttje rendkívüli hatást gyakorol, az Istennek kijáró hálát könnyen pazarolja az emberre, aki csak eszköze az égnek. Azért jut sok szépen induló messiási munka zátonyra. Ha a gonosz lélek uralmából kiszabadult, a bűn fertőjéből kiemelt lélek, a szenvedély bilincseiből kiszabadított ember pénzt, kenyeret, szeretetet akar adni az Isten követének: az emberi hála természetes megnyilatkozása ez. De Isten követé ezt a hálát nem könyvelheti el önmagának, hanem

köteles azt áthárítani Istenre, kitől az Ige és a Jel erejét ingyen kapta. Az Úr azért előre figyelmezteti tanítványait a próba-ut előtt; „Ingyen kaptátok, ingyen adjátok!” (Mt. 10, 8) Az evangélium nyomán a lélekben támadó vigasztalás, Istenhez-térés, erőre-kapás anyagiakkal fel nem mérhető isteni jótétemény. Megfizetni nem lehet, nem is szabad. „Ingyen kaptátok, ingyen adjátok !“

Szükség volt-e erre a figyelmeztetésre?

Ugy látszik: igen. Júdásnak a lelkében már fészkelődött az anyagiasság, de a többi apostol sem volt mentes a földiességtől. Zsidók voltak ők, az ószövetség anyagiasság gondolkodásában felnőttek s a földi dicsőség ábrándozói. Az utolsó vacsorán szózatott viselkedésükből kitűnőleg is a földi jólét és emberi emelkedés álmát szövögetik. Azon vetélkednek, hogy ki lesz közöttük nagyobb az Isten országában, az új alakban visszatérő földi theokráciában. A Zebedeus-fiak sem hűtik le édesanyjuk nagyravágyását és szíívesen vállalnának hercegi rangot az általuk még meg nem ismert Istenországban. E rang elnyeréséhez szükségesnek vélt „kehely-ürítést“, a messiási kehely kiivását is vállalják. Emberek.

Júdás lelkendezve tér haza próba-utjairól. A megváltás előkészítő munkájának sikere szédítő. A gonosz lélek menekül Júdás parancsoló szava elől. A lelkibetegek bánatra hangolódnak. A test betegek meggyógyulnak. „Sok ördögöt

üzének ki és sok beteget megkenének olajjal és meggyógyítanak.“ (Mk. 6, 12.)

Júdás a hivatás, a messiás-nász mézesheteit éli. Megmámorosodik és elmerül saját ajándékba-kapott hatalmától.

A Mester látja. A Mester a nevelés-művészet keményebb eszközét veszi elő, hogy önmagukból kijózanítsa tanítványait. Újabb útjaikon sikertelenség terméketlenül erőfeszítéseiket. A bűnösök nem indulnak bánatra. A megszállottak továbbra is a gonosz lélek bilincseiben vergődnek. Érthetlenné válnak önmaguk előtt a tanítványok. A küldetés megvan. A hatalom megvan. A siker elmarad. Próba ez is. Minden hatalom felülről van.

A tanítványok önbizalma megfogyatkozik, de hűvösödik a Messiásba vetett bizalmuk is.

A Mester látja és megalázza őket, rámutatva önmaguktól való semmiségükre és saját isteni nagyságára.

Éj van és vihar. A tanítványok a háborgó tengeren küzdenek a hullámokkal. Jézus nincsen közöttük. Csak a partról figyeli őket és hagyja, hogy küzdjenek szinte hajnalig. S mikor a tanítványok holtra-fáradtan, lankadt karokkal kezdik magukat megadni az elemeknek, Jézus „hozzájuk méne a tengeren járva és el akara mellettük haladni. Azok pedig látván őt a tengeren járni, kísértetnek vélek és felkiáltanak, mert *mindnyájan látták őt* és megzavarodának. De ő azonnal megszólítja őket és mondá nekik: *Bátorság, én vagyok!*“ (Mk 6, 47-50).

Látja Júdás is és megzavarodik. A szintiszta világos valóság nem zavar meg. Jézus misztériuma, roppant isteni talánya üti lelken a tanítványokat: Júdást is.

„Felelvén pedig Péter, mondá: Uram, ha te vagy: parancsold, hogy hozzád menjek a vízen!“ Micsoda vakmerőség ! Micsoda istenkisértés! S emellett mily naiv és gyermeki bizakodás. A forrásban levő apostoli lélek paradoxona. Jézus tudja, mit tesz, „Ő pedig mondá: Jer! És kiszállván Péter a hajócskából a vízen jár vala, hogy Jézushoz menjen.“ Ez a vizenjárás : a naiv bizakodás jutalma. „Látván pedig az erős szelet, megijedt, és midőn merülni kezdett, kiálta mondván : Uram ments meg engem ! — És Jézus azonnal kinyujtván kezét megfogá őt és monda neki: Kicsinyhitű, miért kételkedtél?“ Ez a süllyedés: a messiási nevelés-művészet mesterfogása. Tökéletesen ráhagyatkozni a küldő Mester erejére és tökéletesen elvonatkozni a saját emberi erejétől : ez az apostoli munka sikerének a titka.

„És midőn beszálltak a hajócskába, elállt a szél. Akik pedig a hajócskában valának, odamentek és imádák őt mondván: Valóban Istenfia vagy ! (Mt. 14, 28-33.)

Mindannyian érzik, hogy Jézus saját erejéből, Péter Jézus erejéből jár a tengeren. A fizikai erők felfüggesztődnek, meghódnak, félreállnak a teremtő Istennel egylényegű Megváltó Isten előtt. Az apostolok remegnek és ijjesztő magasságban látják maguk fölött az Emberfiát. Júdás is remegve vallja meg a hasadó hajnallal: Valóban Istenfia vagy.

5.

Júdás megpróbáltatása.

Kísért az Eucharistia. Az újszövetségi hit legnagyobb próbája veti előre árnyékát a kafarnaumi zsinagógában. „Az én testem valóban étel, az én vérem valóban ital... Ez az a kenyér, mely az égből szállott alá... Aki eszi az én testemet...” (János 6, 57 stb.) Az emberiséget örök-életre táplálni akaró isteni Pelikán nagy kinyilatkoztatása. Forradalmat támaszt a lelkekben. Soha ilyen képtelenségnek látszó kinyilatkoztatás nem tette még próbára az emberiséget. S ez a kijelentés nem pusztán beszéd, nem is hasonlat. „Az igék, melyeket én szólottam nektek, azok: szellem és élet.” (János, 6, 64) Eleven igazság, mozgó, dolgozó, indító szellem. Igazság, amelyet nem lehet átlátni, de amely van és hat.

Ezen a nyelven, az élet és szellem krisztusi nyelvén, még nem ért a tömeg : pedig elfogadását a kenyérszaporítás és tengeren-járás jelképes csodái javasolják. De mindez hiába a búzakenyér és ezüstdénár szintjén gondolkozó tömegnek. Júdás nem tartja a hit iramát. Lezuhan a tömeg közé ezen a súlyos és emlékezetes kafarnaumi napon.

A Mester látja ezt, amint szent János evan-

gelista a kafarnaumi jelenet leírásában mondja: „De vannak közöleték némelyek, akik nem hisznek. Mert elejétől fogva tudja Jézus, hogy kik azok, akik nem hisznek és *kifogja őt elárulni.*“ (János 6. 65.)

„Ettől fogva sokan visszavonulának az ő tanítványai közül és már nem járnak vala vele. Monda azért Jézus a tizenkettőnek: Csak nem akartok ti is elmenni? — Felelé neki Simon Péter: Uram, kihez mennénk? az örök élet igéi nálad vannak! És mi hittük és megismertük, hogy te vagy Krisztus, az Istenfia. — Felelé nekik Jézus : Nemde én tizenkettőtököt választottalak és egy közöleték ördög ? — Értette pedig az iskarióti Júdást; mert ez *lett az ő árulója*, egy a tizenkettő közül.“ (János 6, 67—72.)

Az Oltáriszentség misztériuma választja ketté az apostolokat: a tizenegyre és a boldogtalan tizenkettőre. Itt kezdődik az újszövetségi Istenhagyásnak tragédiája.

A többi tanítvány sem értette az Eucharistia misztériumát, de meg tudott nyugodni abban a csodák miatt, melyek a világnézet-választó misztérium kihirdetését megelőzték, és a Krisztusból kiáradó élet és szellem miatt. Volt bennük annyi ösztönös alázatosság és lelkeség, hogy nem az érzékeken keresztül, hanem a Krisztuson keresztül beléjük villanó kegyelemmel akarták felfogni azt, ami titokzatos.

Júdás lelkére már ránehezedett a köd, amely

elfogta és utjában megakasztotta az Ige fénysugarát. A földiesség köde, amelynek annyi eltévedettjét görgeti a kárhozat felé a történelem. Megindul a lejtőn anélkül, hogy sejtene a többi tanítvány. Meghallgatja a saját kezdődő aposztáziájának Krisztus részéről való megállapítását. Külsőleg mégsem válik ki az apostolok testületéből. Mi tartja vissza? Talán még vár valamit? Vagy nincs bátorsága önmagának sem bevallani a Krisztushagyás induló bűnét? Vagy nem hisz még a saját elpártolásában?

Az eucharistia misztériumán gazdagszik Júdás sötét misztériuma.

De van egy krisztusi kijelentés, mely valamelyes fényt derít Júdás homályos magatartására.

„Senkisémet jöhet énhozzám, hacsak az Atya, ki engem küldött, nem vonzza őt,“ (János 6, 44.) Júdás nem jutott el Krisztusnak abba a közelségébe, amelybe eljutott a többi tizenegy: az *Atya nem vonzotta őt*. Mi ennek a magyarázata? A kegyelem szövevényes működése. Júdást az Atya nem vonzotta Jézushoz, mert Júdás nem adta a vonzó kegyelemhez szükséges szabad és önátadó elhatározást. Az apostolságra való hívást elfogadta: de csak fenntartással. A lelkét is szeretne volna üdvözíteni, de a földi jobblétet is akarta. Megsejtette Krisztus nem mindennapi egyéniségét és az Istenország lehetőségeit. Ezért csatlakozott az Üdvözítőhöz. De nem gondolta át az Istenország krisztusi formáját, melyet oly

fenséggel rajzolt meg Krisztus Urunk hegyibeszéde és Júdás szeme előtt lefolyó élete. S bár érezte — éreznie kellett — az összeütközést bensejében az Istenország és Mammonország között: mindkét ország polgára akart maradni. A lehetetlent akarta: a földhöz tapadni és Istenhez ragaszkodni. Pedig az Úr nem szünt meg hangoztatni, hogy: *nem szolgálhattok két úrnak*. Itt mélyül el Júdás tragédiája. A két kenyérnek, az Eucharistiának és a világ kenyérének egymással való szembenállása.

Jézus és Júdás láthatatlan párviadala.

A Mester nem fedi föl nyíltan a meginduló aposztáziát. Az eucharistia megalapításának drámai estjéig titokban tartja az áruló személyét, bár élesen rámutat a kiobbanni készülő árulás tenyérére. Tudja, hogy nem fogja megtéríteni Júdást. Tudja, hogy nem fog eljutni lelkéhez, mint-ahogy Júdás sem érkezett el Jézus lelkéig: mert az Atya nem adja meg neki ezt az elérkezést a boldogtalan lélek szabad önátadásának hiánya miatt. És az Úr mégsem utasítja ki nyíltan a testületből, hanem elvégzi Júdás előtt — a saját hibájából menthetetlen ember előtt — az öngazolás és ítélet birói eljárását.

A Mester harcol Júdás lelkéért. A felvilágosítás és akaratindítás természetfölötti fegyvereit használja a vesztébe induló ember ellen. Eljárása a nevelésművészet valóságos csodája: igazi isteni munka.

1. Krisztus felfedezi magát tanítványai előtt. „És elméne Jézus tanítványaival Fülöp Cezaréájának helységeibe. És kérdezé tanítványait az úton, mondván nekik: Kinek tartanak engem az emberek ? ... Ti pedig kinek tartotok engem ?

— Felelvén Péter monda neki: Te vagy a Krisztus !“ (Mt. 16, 13 stb.)

Szent Péter apostol mindnyájuk nevében beszél. A Júdás nevében is.

Nem tiltakozik az apostolfejedelem vallomása ellen senki, Júdás sem. Érti ő is az első apostol vallomásának őszinteségét és mélységét. Minden jel Krisztus istenségét igazolja. A csodák az ő emberfelettségéről énekelnek. Júdás lelke előtt is megvillan Krisztus csodálatos egyénisége, istenvolta. Az igazság megmutatja neki magát, de nem melegíti fel szívét. Az Atya nem vonzza őt Krisztushoz.

2. Jézus az ő nagyságának e megmutatása és az ő jelének sejtetése után rávilágít saját jövőjére és tanítványainak sorsára is, hogy széteszlassa az Istenországról szövögetett szines tévedésüket. Az Istenország a földön a szakítások, az önmagunktól való elidegenedés, az önmagunknak földbe ágyazása ellen való harc országa. Küzdőtér és nem királyi nyoszolya.

„Aki nem veszi fel keresztjét és nem követ engem, nem méltó hozzám.“ (Máté 10, 38.)

Mily kiábrándító kijelentés ez! Kereszt és keresztút: az Isten földi országának polgárélete. Ez nem a Zebedeus-anya által elgondolt és a Zebedeus-fiak által álmodott hercegség.

Közelebbről is megmutatja saját sorsát és abban a Krisztuskövetők jövőjét: „Attól fogva kezdé tanítványainak jelezni, hogy neki Jeruzsá-

lembe kell mennie és sokat szenvednie a vénektől és irástudóktól és papi fejedelmektől; megöletnie és harmadnapon feltámadnia.“ (Máté 16, 21 stb.)

Nagy és általános megdöbbenés. Egész világ dől romba a tanítványok lelkében erre a kinyilatkoztatásra. Lehetetlennek vélik, hogy a csodák művelőjére s a rettegett alvilági hatalmak győzelmes üldözőjére emberi gonoszságnak hatalma lehetne.

„Félrevonván őt Péter, kezdte neki szemrehányást tenni mondván; Isten mentsen téged, Uram! Nem fog ez történni veled !“ (Mt. 16,22.) Ez nem a részvét szava, amellyel életükért küzdő halálos betegekbe igyekeznek lelket önteni az emberek: hanem erőteljes tiltakozás egy emberi képzelet-szülte képnek szétrombolása ellen. Hogyan lehet szenvedésről, eltiportatásról beszélnie annak, aki saját szavaival megfonta már a győzelmes vezér koszoruját: „Ne féljetek: én meggyőztem a világot?“

Az Úr azonban nem hagyja meg tanítványait tévedésükben. Az igazság több neki, mint a tanítványok hamis álma. Azért válaszában kíméletlen és szokatlanul erős: „Megfordulván monda Péternek : Távozzál előlem kísértő ! Megbotránkoztatasz engem; mert nem az Isten dolgával gondolsz, hanem az emberekével!“ (Máté, 16, 23.)

Megdöbbentő igazság. Megdöbbentő titok.

A vér biborpalástja, a szenvedés királyi koronája, a kereszt trónja, halálban születő új élet. Micsoda paradoxon ! Micsoda misztérium !

Júdás előtt teljesen kilátástalan jövő. A többi apostolt megdöbbeneti, rémületbe ejti: de el nem szakítja Krisztustól. Júdáson végig fut a hideg. Ő régóta „nem az Isten dolgával gondol hanem az emberekével.“ A többi apostolban felgyúl az aggódó szeretet a szenvedésbe induló Krisztus iránt. Júdásban kezd kihunyni a csodálat is Krisztus nagyságával szemben. Nem próbál behatolni a halál által való győzelem és élet látszólagos ellenmondásának mélységébe és igaz misztériumába. Az Atya nem vonzza őt Krisztushoz.

3. Az Üdvözítő előre rávilágít az ő országának gazdaságtanára is, mely egészen más, mint a világ gazdaságtana. A tanítványokban, legfőképpen Júdásban, rengeteg lelki erőt leköt az anyagi jövőért való örökös aggodalom: Mi lesz velem holnap ? — Ha Júdás szerkesztette volna meg a Miatyánkot, a kenyér-kérést így fogalmazta volna meg: Add meg nekünk ma a holnapi kenyerünket is. A jelenben a holnap biztonságát birni: ez a tömegember célja. A lelkiember a holnap biztonságát az Istenben keresi. Az anyag embere ingatag alapnak gondolja a láthatatlanul s ezért érzékelhetetlenül, de folyton gondoskodó Istent; a megfogható anyagban szilárdabb biztosítékát látja a holnapnak.

Krisztus saját-magának teljesen a Gondviselésre alapozott életével bizonyítja be tanítványai előtt a Gondviselésben való bizalom jogosságát és igazát: „Azért mondom nektek: Ne aggódjatok éltetekről, mit egyetek; se testetekről, mibe öltözzetek. Az élet többet ér az eledelnél és a test a ruháznál... Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát.“ (Mt. 12, 22 stb.)

Ez a tanítás elsősorban Júdásnak szól: a jövőjéért aggódó pénzrab-embernek. De hiába. Az áruló apostol lelke még összebb huzza magán a sötétség takaróját. Fázik az újszövetség légielkiségtől.

4. A földieken felül-emelkedő, az emberi mértékkel meg nem mérhető istenfiúi nagyságot is kihangsúlyozza az Úr tanítványai előtt. „És tanítványaihoz fordulván monda nekik: Boldogok a szemek, amelyek látják, amit ti láttok. Mert mondom nektek, hogy sok próféta és király kívánta látni, amit ti láttok; de nem látta, és hallani, amiket ti hallotok, de nem hallotta.“ (Lk. 10, 23-24)

Júdás a többi tanítvánnyal együtt az emberiség történelmének legnagyobb idejét éli. Horderejében és következményeiben beláthatatlan eseménynek a tanuja. De nem bír az időpont értékének magaslatára emelkedni. Királyi gyermek, aki az újszövetség királyi palotájának ezüst-termében játszadozik anélkül, hogy ráeszmélne méltóságára. Irtóztató vakság.

Az Üdvözítő sejteti Júdással, hogy tudja

lelke sötét bensejét; látja, micsoda tervek szövődnek a legtitkosabb lelki kamarájában. Inti is isteni tapintattal másoktól észrenemvehetően a vesztébe indulót: „Óvakodjatok a farizeusok kovászatól, mely *képmutatás*. Semmi sincs elleplezve, mi le nem leplezhetné: sem elrejtve, mit meg ne tudnának. Azért, amiket sötétben mondtatok, fényes nappal fog hallatszani, és amit fülbe sugtatok a kamrákban, a háztetőkről fogják hirdetni.“ (Lk. 12, 1-3) Megjelenti neki a büntetést is, mely fenyegeti a titokban árulást-szövőt: „Aki megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom azt Atyám előtt, ki a mennyben van.“ (Mt 10, 33) De Júdás lelkén hiába kopognak ezek a szavak. Végzetesen halad a maga útján. Valaki vezeti őt, aki a kezdetnél nem szegült ellene az Istenhagyás értelmi-szerzőjének. „Beleméne pedig a sátán Júdásba, ki iskariótinak neveztetik s egyik vala a tizenkettő közül.“ (Lk 22, 3)

Jézus látja, hogy Júdás nem áll meg. A szabadakarat embere a süllyedő apostol. Az az Isten pedig, aki örök végzéssel az emberi szabad-akaratot tette az istenfiuság méltóságának elnyerésére a kegyelem mellé rendes tényezőnek: nem állítja meg a kárhozat felé önként zuhanót. „Qui te creavit sine te, non te justificat sine te — aki megkérdésed nélkül teremtett téged, nem üdvözít közreműködésed nélkül.“ (sz. Ágoston).

5. A Júdásmisztérium az utolsó vacsora termében érik meg. Itt szakad el az utolsó fonál,

mely még az apostolok testületéhez köti őt. A sátán izgatottan ösztökéli a végleges elhagyásra aposztáziára. Júdás lelke már egészen a markában van. Kiszorítja belőle a Krisztushoz való hajlam utolsó cseppjét is. Az a fenséges jelenet, melynek évezredek múlva való elgondolása is könnyet lop az ember szemébe, reá nem hat már. Lelke idegen tájakon jár. De még nincsen meg a kellő energiája, hogy végzetes lépését megtegye.

„És a vacsora alkalmával, mikor az ördög már szívébe sugallta iskarióti Júdásnak, Simon fiának, hogy elárulja őt: (Jézus) fölkele a vacsorától, letevé felső ruháit és vevén egy kendőt maga elé köté, azután vizet önté a mosdótálba és mosni kezdé a tanítványok lábait és megtörle a kendővel, mellyel körül vala övezve.“ Miután minden tanítvány lábát megmosta, kijelenti: „Ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan. Tudta ugyanis, ki az, ki őt elárulja; azért mondta : Nem vagytok tiszták mindnyájan.“ (Jn 13, 2-5, 10-11)

Ezt Júdás hallja, érti. Érti, hogy róla van szó: de lelke állapotának szörnyűségét fel nem méri. Tovább ül az asztal mellett a kezét nyugtatja rajta, mint akinek nincsen szándékában a Krisztus-hagyás.

„Ime az én árulómnak keze velem van az asztalon.“ (Lk 22, 21)

Júdás keze erre a szóra sem remeg. Érthetetlen nyugalom. Az ördög önuralma benne.

Jézus türelme végtelen. Lelkére olvassa az igazságosság büntető csapását: Az Emberfia ugyan elmegyén, amint elvégeztetett: ámde jaj annak az embernek, aki őt elárulja.“ (Lk 22, 22.)

A többi tanítvány semmit sem vesz észre Júdáson. Mindegyik önmagába furja a rettentő kérdést: „Csak nem én, Uram?“ Az aposztázia réme néz szembe velük. Egyik sem bízik már önmagában, de a másokban sem. Lehetségesnek tartják, hogy bármelyikök elkövesse Krisztus árulását. Az alázatosság bizalmatlansága bennük.

Júdás is meg akarja őrizni a többiek előtt a Krisztushűség látszatát. A többi között ő is megkérdezi : „Csak nem én, Uram ?“ Jézus reá int: „Te monád.“ (Mk 14, 19) És Júdás mégis nyugodtan néz szembe saját tragédiájával. Fogja őt a sátán.

Jézus azonban elérkezettnek látja az időt arra, hogy a megváltás történetének ez a sötét része nyilvánvalóvá legyen tanítványai előtt és a végzetes csalódástól előre megóvja a többit, akik, ha nem is züllenek le az árulásig, elveszíthetnék Krisztusban való bizalmukat.

Ez a lábmosás és az áruló személye körül való kérdezgetés még az Oltáriszentség megalapítása előtt történik. Krisztus Urunk legnagyobb csodája előtt az emberiség legérthetlenebb árulása áll a küszöbön. Megrendítő percek. Krisztus maga is megrendül.

„Már most megmondom nektek, mielőtt meg-

történik: hogy, mikor megleszen, higyjétek, hogy én vagyok.“ Más szavakkal:... Teljesen tisztában vagyok az árulás tényével, személyével. Tudom azt is, hogy ti is végleg elszakadtok tőlem: ha ez az árulás úgy történék meg, mintha nem tudtam volna arról semmit. Tudom és elszenvetem. S ezt nektek előre ki is jelentem: hogy bennem, a titkok tudójában, a jövőt tudó és épen a jövőért ennek a szomorú árulásnak minden borzalmát elszenvetni akaró Emberfiában ne csalódjatok ; ez a sötét és emberileg érthetetlen misztérium meg ne ejtse és el ne fordítsa tőlem lelketeket...

„Bizony, bizony mondom nektek: aki befogadja azt, akit én küldök: azt fogadja be, aki engem küldött.“ Ezekkel a szavakkal hangsúlyozza istenségét abban az órában, amelyben embersége annyira el fogja takarni az ő isteni erejét és méltóságát. De egyszersmind saját jövőendő méltóságukra is figyelmezteti őket. Megmutatja nekik, hogy micsoda hatalomról bukik le az, aki elhagyja őt: az aposztata. Ez Júdásnak szól. De biztatásul megmutatja azt is, hogy Isten saját méltóságának rájuk-ruházásával fogja beteljesíteni azt a megváltói munkát, amelynek legterhesebb órái most következnek.

„E szavakra Jézus megrendüle lelkében és tanuságot tőn, mondván : Bizony, bizony mondom nektek: egy közületek elárul engem.“ Eddig csak halkán, inkább célozgatással kerülgeti az Ur Jézus

az árulás misztériumát: most már drámai erővel üti meg azt. Amily megrendítően fogja nemsokára mondani hét örökké hangzó szavát a kereszten, oly ünnepélyességgel nyilvánítja ki az Oltáriszentség megalapítása előtt az árulás misztériumát. Ez a nyilatkozat roppant hatást vált ki a tanítványok lelkén. Júdásén is, mint a továbbiakból kitűnik.

„Összenézének erre a tanítványok, zavarban lévén, hogy kiről mondja. Egyik pedig tanítványai közül Jézus kebelén nyugovók, kit szeret vala Jézus. Int azért neki Simon Péter és kérdé őt: Mondjad : kiről beszél ? — Amaz pedig Jézus kebelére hajolván monda neki: Uram, ki az ? — Felelé Jézus: Az, kinek én adom a bemártott falatot. — És bemártván a falatot odaadá Júdásnak, az iskarióti Simon fiának. És a falat után mindjárt beléméne a sátán. Monda tehát neki Jézus: Amit cselekszel, siess vele!“ — Ime, a hatás. A hűségben-maradt tanítványok lelkén fájdalom nyilallik át. Júdásba, akibe az aposztázia ördöge már bent-volt, betér az árulás ördöge. A megváltás szent türelmetlensége izzik Krisztus titokzatos ösztökélő szavaiban: „Amit cselekszel, siess vele !“ Mintha ezt mondaná: Eladtad magadat az árulás ördögének. Már nem tudlak visszatartani. Az óra ütött. A kegyelem teljesen elhagyott, mert elűzted magadtól. Menj és végezd az árulást, mely az én legnagyobb megaláztatásom és szenvedésem, de egyszersmind küldetésem beteljesedésének sürgetése is. Siess, siess !

„Amaz pedig elvévén a falatot azonnal kiméne.

Vala pedig éjszaka.“ (Jn 13, 19-30.)

Az Üdvözítő nem engedte, hogy az Eucharistia első estéjét szentségtörő áldozás szennyezze be.

Úgy látszik, Júdás képmutatása ezt a szentségtörést is elbirta volna már. A szándék megvolt benne. Krisztus nem hagyta megvalósulni. Nem bírta el, hogy a jeruzsálemi templom előcsarnokát „latrok barlangjává“ alacsonyítsa le az üzérkedés. Korbácsot font és mennydörgés-szerű haraggal üzte ki onnét az árusokat. Hogyan bírta volna el azt, hogy Júdás szennyes ajakára és fekete lelkébe legyen kénytelen betérni a legtisztább Szentség ! Ezért zavarta őt ki keserűen és fájdalmasan az első katolikus templomból, az utolsó vacsora terméből. „Siess vele !“

Innét a tragédia óriás-léptekkel halad tovább.

Egy csók. Harminc ezüst pénz.

„Akkor látván Júdás, ki őt elárulta, hogy elítéltették; megbánván tettét visszavivé a harminc ezüst pénzt a papi fejedelmeknek és véneknek mondván : Vétkeztem, elárulván az igaz vért.“ Az ördögi lepel, mely tettének iszonyu következményeit elfogta szemei elől, lehullik. Júdás teljes tudatára ébred gonosztettének, összetörik. Bánata hatalmas, nagyerejű. De nem könnyekre, hanem a kétségbeesésbe hajtja. „Eltávozék és elmenvén fölakasztá magát.“

Meghal Jézus: a föltámadásra. Meghal Júdás : a halálra.

Júdás felett a vádbeszédet és gyászemlékezést szent Péter apostol mondja Mátyás apostol választása előtt:

„Férfiak, testvérek ! be kell teljesednie az Irásnak, melyet a Szentlélek megjövendölt Dávid szája által Júdásról, azoknak vezetőjéről, akik elfogták Jézust. Ő közénk tartozott és részes volt ebben a szolgálatban. Telket szerze azonban a gonoszság bérén, azután felakasztá magát, kettérepedt és minden bele kiomlott. Erről tudomást vett Jeruzsálem minden lakója, ugyhogy azt a telket az ő nyelvükön Hakeldamának, azaz Vérmezőnek hívják. Meg van ugyanis írva a Zsoltárok könyvében : Lakóhelyük váljék pusztasággá és ne legyen, ki benne lakják; továbbá: Előljárói tisztségét kapja meg más.“ (Apcs. 1, 16-20.)

Ez a Júdásmisztérium végkifejlete az újszövetség első felvonásában.

De nincsen vége. A gonosz szellem szüntelen új és új Júdásokkal játszatja el ezt a tragédiát : néha könnyedén, néha roppant küzdelem árán.

A győzelem sohasem az övé. Sem az ördög, sem Júdás nem győzte le Jézust azzal, hogy elárulta és Golgotára vitte. De a düh, a küzdelem, a bosszulihegés, a bukás mindig az övé. A gigászi küzdelem, az egyenlőtlen küzdelem az Isten ellen folyton megújul, míg embert talál reá

eszközül a sátán. S ez szinte törvényszerűen van így. „Szükséges, hogy botrányok legyenek: de jaj annak, aki által a botrányok jönnek.“

A megváltás megtörténhetett volna az Emberfiának drámai halála nélkül is. Azért az árulásnak, mint a megváltói mű eszközlő okának, szükségessége nem volt feltétlen. De a megváltói műnek abban a rendjében, amelyet az istenség az Emberfia számára elhatározott, az árulásnak meg kellett lennie: „Az Emberfia ugyan elmegy, amint *elvégeztetett...*“ Az Emberfiának ilyen módon való elmenetele felsőbb, isteni intézkedéssel előre elvégeztetett. Valakinek el kellett árulnia az Emberfiát, mintahogy valakinek háromszor meg kellett tagadnia ugyanőt. Hogy az áruló személye Júdás, vagy valamely farizeus: a megváltás ténye szemszögéből mindegy. Hogy miért kellett ennek így lennie : ez misztérium. Valamint az is misztérium, hogy miért éppen Júdás, a hivatás kegyelmével megáldott tanítvány volt az áruló. Hogy Júdást nem Isten választotta ki ennek a szörnyettség véghezvitelére: ez bizonyos. Az árulásra való isteni kiválasztás ellenkezik az egész evangélium szellemével és Isten lényegével. Isten semmiféle bünt nem akarhat, mert végtelen szentség. A Krisztushagyás bűnét sem akarhatta. Isten Júdást nem terhelhette meg ezzel a fekete hivatással, mert egyetlen lelket sem hozhat az Isten az örök kárhozat olyan veszedelmébe, amilyen a Krisztushagyás. „A ti Atyá-

tok, ki mennyekben van, nem akarja, hogy elveszen csak egy is e kicsinyek közül.“ (Mt. 18, 14.) Júdás lelke is drága volt neki és Júdás lelkéért is ömlött a megváltói szent vér. Az áruló apostol egész szerepe nem *mysterium redemptionis*, hanem *mysterium iniquitatis*.

Az Úr Jézus megállapítása szerint is a jelen üdvrendben szerepük van ugyan a botrányoknak (feltételesen szükséges szerepük): de a személyek, akik által jönnek a botrányok, maguk felelősek a botrányokért. Ha nem bennük volna a felelősség, akkor nem érhetné őket a Krisztus Urunk által rájuk kiáltott „jaj.“ A „jaj“ a szabadakarattal elkövetett bűnök büntetése, csapása.

7.

Ki a felelős Júdásért?

Nagy kérdés, amelynek megoldásánál elsősorban Krisztus felé néz a lélek.

Az egész tragédia Krisztus körül és az ő szemeláttára történik.

Jézus tudta, hogy Júdásban terméketlen lesz a hivatás. Krisztus látta Júdás elfordulását az Eucharistia misztériumától a kafarnaumi súlyos jelenetnél. Jézus tisztában van azzal a képmutatással, amellyel Júdás rejtegeti a lelkében kicsirázó árulást. Krisztus látja azt az anyagiasságot, amely hatalmába keríti Júdás lelkét. Látja ennek a boldogtalan léleknek roppant elváltozását és mégsem mondja fel neki az apostoli hivatást, nem utasítja ki az apostolok köréből, nem leplezi le a világ előtt, az első lopás után nem utasítja rendre.

Krisztus Urunknak Júdással szemben való egész bánásmódja a titkok szövevénye.

A farizeusoknak szemökbe mondja: Képmutatók ! Viperák fajzati! Júdásnak nem kiáltja oda: Képmutató!

Az utolsó vacsorán is szokatlanul elnéző és titkolózó: „Egy közöletek elárul engem.“ Nevet nem említ, csak az árulás tényét nyilatkoztatja

ki. Csak ketten tudják meg, ki az áruló: Szent János és Júdás maga.

Ha Krisztus Urunk felállott volna az utolsó vacsora súlyos órájában és Júdással szembe fordulva ezt mondta volna: Júdás, te összeesküdtél ellenségeimmel; láttalak, amint a főpapokhoz mentél és rólam vérszerződést kötöttél; vissza Júdás, szerencsétlen Júdás! eljárásod már megérlelte a megváltói halált; rám nézve meg nem másíthatod már a halálos ítéletet, de legalább magadat mentsd meg : térj meg és apostol lehetsz ! ... Ha így szembeszállott volna Júdással: az emberi értelem azt sugja, hogy Júdás nem zuhant volna kárhozatába. Vagy mégis ? Ugy látszik, igen. Nem lehet feltételeznünk, hogy Jézus Urunk fel nem használta volna a visszatérésnek, a tragédia-megakadályozásnak ezt az eszközét is, ha sikerében bízott volna. Júdás szabadon eladta magát a sötétség szellemének és az úgy belegabalyította szerződésébe, hogy nem talált kiutat belőle.

Jézus nem lehetett felelős Júdás árulásáért.

A példát szent életével megadta. Fénylött előtte, mint a nap : de Júdás szeme bele nem tekintett.

Működését természetfeletti jelekkel kísérte s Júdás mindennek szemtanuja. Az ég erőinek a föld dolgaiba való csodálatos beleavatkozása előtte történik. Kenyérszaporítás. Bélpoklosok megtisztulása. A három feltámasztás. Júdás e jelekbe nem hatol be.

Intést, tanítást épúgy kap, mint a többi apostol. Hallja, de nem veszi szívére. Az igék saját hibájából rejtve maradnak előtte.

Az isteni irgalom utját és végtelenségét, Istennek a bűnösökkel szemben való megmagyarázhatatlan türelmét, szeretetét szemével látja. S ez a szeretet meg nem ragadja, ez a türelem gondolkodóba nem ejti. Mikor megjő benne is a bűnbánat indulata: nem tér meg, hanem eltér a kétségbeesés útján.

Ugyanaz a természetfölötti környezet, melyben a tizenegy apostol vértanuvá képződik, Júdásnak kárhózatává válik. Kárhózatává teszi nem Jézus mulasztása, nem az apostolok társasága, nem a farizeusok gonoszsága, nem anép állhatatlansága: hanem a *saját racionalista ellenkezése az Eucharistia misztériumával és szabadakaratának Krisztushagyása*.

A Krisztushagyás kísértése minden keresztényt megkönyékez. Az apostol-aposztázia kísértése is sok meghívottat megostromol, anélkül azonban, hogy végigjártná szenvedőivel Júdás egész utját. Péter megtagadja mesterét. Tamás a feltámadás titkában kételkedik, az apostolok a szenvedéstörténet nagy estéjén gyászosan megfutnak. Az emberi ingatagságtól meggyengített szabadakaratnak pillanatnyi elbukottjai ők. De tartós időzést nem engednek magukban a sötétség szellemének. A megmentésükre kinyújtott krisztusi kezettel azonnal megragadják. Föleszmélnek. Köny-

nyeznek. Élnek. Győznek és meghalnak Krisztusért.

Júdást tehát nem Jézus veti kárhozatra, hanem saját-maga. Hogy ezt elnézi az Isten; hogy olyan erővel bele nem avatkozik az ő lelkének visszatérítésébe, mint pl. szent Pálnál teszi a damaszkuszi uton: ez misztérium.

De a lelkiségre nézve nem elfogadhatatlan misztérium.

Van a természetes erkölcstannak egy közmondása : „E bono sequitur bonum, e malo quodlibet — a jóból csak jó származik, a rosszból jó is, rossz is.“ Az a kérdés : van-e Júdás tragédiájának jó következménye az emberiség üdvrendjében?

A tragédiák megrendítenek, még akkor is, ha költöttek. Sokkal mélyebb hatást gyakorolnak az emberekre, mint az erények egyszerű kivirágzása. Ha látom az erény szépségét, mely fokról-fokra viszi az embert a tökéletesség felé : rövidebb-hosszabb időre fellelkesedem. Ha látom a bűnös roppant tragédiáját: megrendülök; egész valóm zajlik, mint a tenger. Visszariadok a tragédia okától, a büntől. Egy öngyilkosnak eltorzult arca több energiát vált ki belőlem, mint egy halódó apáca szelid, lesütött szeme.

Az Úr Jézus tudta, hogy milyen nehéz küldetést adott tanítványainak és az ő utódaiknak. Kereszténynek lenni nehezebb, mint pogánynak. Katolikus papnak lenni nehezebb, mint keresztény hívőnek lenni. Kitartani a krisztusi hivatásban, kifejteni a keresztény papi lélek szükséges mély erőit

a hivatás szolgálatában: emberfeletti munka. Egyrészt azért, mert a sötétség szelleme is sűrűbb és súlyosabb ostromot intéz a papi lélek ellen; másrészt azért, mert Isten többet vár az ő közvetlen környezetének, a szentély bizalmasainak lelkétől, mint a többi embertől.

A hivatás roppant komolyságára, a feladat nagyságára, az akadályok ellen való küzdelemhez szükséges erők belső kiváltására a Júdás-tragédiák szemlélete, átgondolása nagy szolgálatot tesz.

A Júdás-misztériumból a következő igazságok szűrhetők le minden idők okulására :

a) A jelen üdvrendben a botrányoknak, aposztáziáknak szerepük van. Baj, hogy vannak. Mégis kell lenniök. „Necesse est, ut veniant scandala . . .“

b) A botrányokért a felelősség nem Krisztusé, aki a lelkiesség szigorúbb ujszövetségi törvényeit hozta; nem a katolikus egyházé, amely e nehéz törvényeket érvényben tartja, sürgeti; nem is az embertársaké, akik megtartják, vagy meg nem tartják: hanem a botrányt-okozóé. Mindenki magáért üdvözülni és magáért kárhozik el.

c) A jópéldának, a közelünkben kifejlődő életszentségnek; valamint a rosszpéldának és a szemünk előtt kibomló bűnös életnek lehet befolyása a mások lelkére: de nincsen döntő szerepe. Az üdvösség az egyénnek és a kegyelemnek közös munkája.

d) A jópéldának sokszor lehet izgató, elkedvetlenítő, sőt dühösítő hatása a romlás útján járó emberre. Júdás Simon farizeus házában látja Mária Magdolna áldozatkészségét az Istenfiával szemben s ez épen nem emeli őt magasabb gondolatokra, hanem felháborítja anyagiasság lelkét.

e) Az Isten üdvrendszerének sikerét nem csökkenti a Júdás-misztérium folytonos megújulása az emberiség üdvtörténetében.

Az üdvözültek seregének folytonosságát nem szakítja meg Júdás, Luther, Voltaire, Renan, Lenin, Stalin aposztáziája.

Júdás megrendítette az apostolokat és hozzájárult ahhoz, hogy a hivatás kegyelmét minden földi jó fölé értékeljék.

Luther megrendítette a középkor könnyed katolikus papságát és hozzájárult ahhoz, hogy a trienti zsinat megindítsa (nem az egyháznak, amelynek soha sincs szüksége reformra, hanem) az egyháziaknak reformját.

Voltaire megrendítette a francia forradalom kitörésében nem hibátlan, könnyelmű francia udvaronc-papságot és hozzájárult a minden nélkülözést diadalmasan átélő új francia pap-típus kifejlődéséhez.

Renan hitelensége zavarba hozta a hittudomány mélységétől irtózó ujkori és hiveinek kétségeivel nem törődő tudománytalan papságot és hozzájárult ahhoz a spirituálista tudomány-ujjászü-

letéshez, amely győzelmesen semmisíti meg a 19. század anyagelvi tudóskodását.

Lenin és Stalin fellépése a vallásos vizenyőségben élő roppant orosz népkolosszust megmarcangolja lelkében s a nyomukban járó nagy lelki ujjászületésnek általuk nem is álmodott mértékben lesznek eszközeivé.

Igy válnak a nyilvános aposztáziák, Istenhagyások az emberi üdvrend megrendítő eszközeivé.

Az Isten útjai kifürkészhetetlenek: misztériumok.

Elfogadjuk őket, mert vannak.

És megrendülve fogjuk meg Isten kezét: hogy mi ne legyünk Júdás-misztériumának új megvalósulásai.

És soruk véget nem ér...

A Krisztushagyóknak Júdással megindult sora még nem ért véget. Láncuk szakadatlan. A sötétség szelleme tovább kísért és tovább ejtegeti áldozatait. Útja titokzatos. Eszközei változatosak. Ideje van, míg véget nem ér az emberiség földi élete. És — tanulhatnánk tőle — nincs az az alkalmasnak látszó pillanat, amelyet Isten és az üdvösségre teremtett lelkek ellen fel nem használna. Ennek a folytonos tevékenységnek és az emberi gyöngeségnek szomorú gyümölcse gyanánt folytatódik a lánc, nő a Júdások végeláthatatlan sora.

A Krisztushagyó papok is egyének. Mint minden cselekedetüknek, az apoztáziájuknak is van egyéni színe és módja. Aligha van két aposztázia, amely minden mozzanatában azonos volna. Van aposztata, akit az érzékiség bódított bele a szomorú seregbe. Van olyan, akit a kevélység. Van olyan, akit a papi lelkület teljes kiszikkadása. Van olyan, aki nem az ajtón, hanem az ablakon erőltette be magát a választott testületbe és — ha már megtette ezt a végzetessé válható lépést — nem tette meg a szükséges lelki utat a hivatásnak utólag való elnyeréséért.

Az indok, mely megérleli az oltárhagyás szomorú gondolatát, sokféle: de a folyamat, mely végbemegy a lélekben, Júdás belső aposztáziájának jellegzetes vonásait viseli.

Legalább saját egyéni tapasztalatom, megfigyeléseim ezt igazolják.

Példaként nem kell a világtörténelem kirívó aposztáziáihoz visszamennünk. Husz János, Luther, Döllinger, Loisy abbé aposztáziái külsőleg mutatnak ugyan valamelyes nagyvonalúságot, de mégis éppolyan emberiek és emberi indító-okokból származók, mint azok, amelyek saját szemünk előtt fejlődnek papi tragédiákká. Azért a mai idők néhány oltárhagyójának előttem lepergő Júdásmisztériumát igyekszem levetíteni úgy, ahogy láttam, éreztem és átszenvedtem.

1. Egy, akit tehetetlensége ragad el.

1908. július 2-án 15 ifjú szorongott a szatmári püspöki palota emeleti folyosóján. Várták az eredményhirdetést: kit vesznek fel a papnevelő-intézet növendékei közé? Kijön a szentszéki jegyző és halálos csendben, sápadva várakozó 15 ifjú előtt kihirdeti a 9 nevet, melynek hallatára bíborpirossá válik 9 boldog ifjú arc. Tehát 9 új papnövendék. Nemsokára előkerül a reverenda-szabó és mértéket vesz mindakilencről. Az egyiknél megcsóválja a fejét: valóságos óriás. Másfélszer annyi kék posztó kell neki, mint a többinek.

Ősszel bejövünk mindakilencen. Felöltjük a sötétkék ruhát. Nagy az örömünk. Ünnepel az egész papnevelő. De az ünnepeket követik a hétköznapiak, a munka szürke napjai és a kilenc új növendék természetének kiismerésére alkalmas hetek és hónapok. Társunk, az óriás, hamarosan közérdeklődés tárgya. Félszeg, s amilyen túltengő erejű fizikum, annyira bátortalan és bárdolatlan szellem. Szörnyű szenvedélyesség és tehetségét messze meghaladó érvényesülési vágy.

A theológián magára marad. Heten az érettségi bizonyítvánnyal kezükben tüstént elhagyták a papnevelőt. Magam egyetemre kerültem. Így óriástársam — mint az egyetlen gyermek a családban — kivételes elbánásban, kényeztetésben részesült. Ehez hozzájárult vasakarata és hovatovább növekvő fékezetlen ambíciója. Valósággal beleizzadta magát a nagy Prohászka püspök műveibe. Elsajátította a nagy püspök szokatlan kifejezésmódjait anélkül, hogy gondolatainak csak középmagasságát is elérhette volna. S mint a kisszellemelek szokták, próbabeszédeiben és önképzőköri dolgozataiban a nagy szellem komikus utánzásával igyekezett bebizonyítani, hogy értelmi életet él.

A négy hittudományi év elmúlt felette szinte nyomtalanul. Mikor újra összekerültünk, ugyanaz a bárdolatlanság, ugyanazok a zavaros fogalmak, félszegséges jámborság. Első találkozásom után felvetődött bennem a kérdés: Hogyan fog

ez igét hirdetni? hogyan fog ez lelkeket vezetni? Megnyugtattam magam: A világ gyöngéit választja ki Isten, hogy zavarba hozza erőseit. Igaz, hogy ez csodaszerűséget tételez fel. Meg is történik egyszer-egyszer, de a papi hivatásnak nem ez a rendes útja. A külső jelek szerint nem tudtam volna őt ajánlani az oltár szolgálatára. S úgy látszik, az Úr Jézus maga sem ajánlotta. Közvetlenül a szentelés előtt súlyosan megbetegedett, úgyhogy el kellett halasztani pappá-szentelését. Miután kigyógyult, a felszentelés percei előtt félálulásba esett. Fölélesztették s nagynehezen folytatták tovább a szertartást. A vele szemben feltámadt részvét elfeledtette, hogy ez az esemény isteni jel is lehet. Felszentelték. Oltárhoz jutott.

Első állomása egy igen jámbor hírű plébánia. A lelkész derék öreg pap. Nagymüveltségű, és nagylelkű. Épen ezért nagy keresztje van : Egyik tanítója, akinek lelki betegsége a lelkipásztor ellen való örökös lázadás és izgatás. Az újmisést nem a pap-feljebbvalóhoz, hanem a terhelt lelkű tanítóhoz szegődik. Nem hat reá a nagyszerű papi lélek és életnemessége, hanem az engedetlenség, a lázadás terhelt szelleme. Similis simili... Igehirdetése eszmemenet és tudás nélkül való zürzavar. Őmaga sem érti; nemcsoda, hogy az egyszerű nép sem érti. A kevés értelmi-elem sem érti, mert nincs benne szellemi megfogható. Az elvetemült tanító magasztalása mégjob-

ban elidegeníti az öreg plébánostól, aki kétségbeesett aggodalommal és atyai szeretettel igyekszik őt inteni és megbírálni. Sértett hiúsága annyira ragadja, hogy a plébános eredményes együtt-munkálkodásra alkalmatlannak tartván őt, áthelyezteti.

Visszakerült a hazájába, a beregi hegyek közé, hogy helyettesítse hadbavonult plébánosát. Plébániáján alig volt található. Valami különös irtózás tartotta őt vissza a templomtól és kötelességeitől. Az egész nyarat egy közeli folyó partján sűtkérezte végig. Hívei is ott keresték fel ügyesbajos dolgaikkal és hallották gyakran bárdolatlan válaszait: Majd holnap. Majd este.

Rövid szabadságra hazakerülő plébánosától értesülve arról, hogy milyen nagy fizetésük és nagyszerű tiszti helyzetük van a tábori lelkészeknek, kerülő utakon behivatta magát a katonasághoz. A háboru végéig működik. Munkálkodását egy református tábori lelkész barátja jellemezte a legjobban, mondván valakinek: Hogyan engedte oltárhoz ezt az embert a katolikus egyház, amely olyan nagy súlyt helyez a tudományra és a nevelésre ?

Kitört a forradalom. Őt még benntartották. Hivatali ügyben felkerestem őt utolsó állomáshelyén 1919. március 19.-én. Fűtetlen tiszti szállóban kaptam szállást, mint katonakórházi lelkészi szolgálatot teljesítő pap. Egész éjjel nem aludtam a nagy hidegtől. Hajnalban felkeltem és

sétáltam, mint valami tábori őrs, a barakk-kaszárnya udvarán a barakktemplom előtt, öt óra. Hat óra. Megunom. Zörgetek társam ajtaján. Semmi hang. Hét óra. Nyolc óra. Nem birom tovább. Egy ügyeletes katonával felveretem álmából. Belépek.

Szent József ünnepe volt. Mosolyogva kérdeztem tőle : „Mikor misézhetem ?“ Társam hebegett : „Meg van szentségtelenítve a templom. Nem lehet benne misézni.“ Csodálkozva kérdeztem tőle : „Nem volt időd még újra megáldani ?“ Társam zavartan habogott. Közben az ügyeletes katona hozta a pohár feketekávét. Társam az ágyban minden előzetes lelki tevékenység nélkül itta reggelijét. Meglepődtem. Meg is kérdeztem: „Te imádság nélkül reggelizel?“ Társam hallgatott és gondolkozva itta tovább a feketét. Körülnéztem az asztalán és éjjeli szekrényén, melyen rengeteg ujság, füzet, könyv hevert nagy zürzavarban. Kutattam szememmel az aranszegélyű, finom imakönyvet is, mely a papi élet hűséges társa és támogatója. Nem találtam. Ujra kérdeztem : „Hol a breviáriumod ?“ Erre a társam rákvörös lett s az éjjeli szekrényről kezébe kapott egy vörös füzetet és megdöbbenésemre így válaszolt: „Barátom, ez az én breviáriumom, ez az én evangéliumom !“ Elkértem s megnéztem a füzetet. Marx kiáltványa volt. A 12 pont volt, melynek dinamitja országokat fordított fel már, tömegeket kergetett örületbe; fojtott bele vérbe s fenyegeti ma az egész emberiség nyugalalmát.

Megszégyenülten ültem vonatra. Szédültem Marx kiáltványától és boldogtalan paptársam hihetetlen lezüllésétől.

1919. április 3.-i kelettel, tehát két hétre a szomorú találkozó után, egy ügyiratot kellett a püspöki iktató-könyvbe bevezetnem. Elolvastam. A lélekzetem elakad. Boldogtalan paptársam bejelenti, hogy elhagyja az oltárt. Egy köszönő, egy indokoló szó nélkül.

Sorsát tovább figyeltem. A tragédia hamarabb beteljesedett, mint vártam. Papi aposztázia ugyanis sohasincs teljes tragédia, vagy megtérés nélkül.

Társam felment a pesti egyetemre. Elvégezte az őt jellemző vasakarattal és fékezetlen ambícióval a számtan-fizika-szakot. Doktorátust is szerzett. Doktorráavatása pontosan aposztáziájának negyedik évfordulóján, 1923. április 3.-án, szombaton volt. Fölvették. S kezében a doktori diplomával egyenesen a Dunába vetette magát. A doktori diploma fölött való öröm-e, a tanulásban való idegfelőrlődés-e, az aposztázát gyötrő roppant lelkiismeretfurdalás-e : Isten tudja, mi tette a pontot ennek a megrendítő tragédiának a végére?

Egy ifjú, aki meglehetősen ősi, hazuról hozott jámborsággal lép be a papnevelőbe. Júdás is jámbor és apostolnak való lelkületet visz az Úr Jézus közelébe.

Egy ifjú, aki több tehetséggel megáldott

társainak eredményét akarja elérni szerény tehetséggel, s ahelyett, hogy alázattal dolgoznék szerény erőihez mérten, korlátoltsággal párosult kevélységében elfordul az Istentől. Indul Marx után. Júdás indul a sátán után.

Egy ifjú, aki egy nagylelkű papi feljebbvaló bölcs életét szemlélheti és a tiszta papi élet kisugárzását érezheti: megy a lázadás és ellenmondás szellemét hordozó tanító után. Júdás süllyed a kárhozat felé.

Egy ifjú, aki földért cserébe elvesztette Istenét: Az értéktelen papirosnak megérezett diplomával kezében belefojtja minden ambícióját a Dunába. Júdás öngyilkos lett.

Lehetett volna ez másképpen is? Igen. „Isten nem akarja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen.“

Ha mégis megtörtént ez a tragédia, miért kellett ennek meglennie? Misztérium. Júdás láncának új, de nem utolsó szeme...

2. Akit a tehetsége ragadt el.

Nem Döllingerről van szó.

A pesti központi papnevelőben egyházirodalmi iskolánk volt, amelyben a jövő tudományosságnak nem-egy értékes művelője fejlődött felfelé. Egy komoly, szóvalan természetű növendék tűnt fel a vasárnap-délutáni felolvasó-üléseken talpraesett hozzászólásaival, szabadelőadá-

saival. Új csillag. Hiremegy az előjárókhöz is, akik már a papnevelőben is kisebb irodalmi föladatokkal bizzák meg. Ha lehet beszélni pályafutásról egy papnevelő intézet életén belül, ez a társunk folyton felfelé ívelő pályát futott meg. Társainak és előjáróinak bizalmát és becsülését nyerte meg. Az életben is nagyszerűen indult. Hamarosan a központba került: theologiai tanár és mindenféle hitbuzgalmi egyesület lelke lett. Egész háború alatt bámulatraméltó működést fejtett ki a háboru által ütött társadalmi sebek gyógyítására.

Kitör a forradalom. A nagy zürzavar ráül a lelkekre. Az egyesületi élet megbénul. A hitbuzgalom megfogyatkozik. A sikertelenség a lelkipásztorkodás terén is szomorú pangást teremt. A papi hivatás szemszögéből is többen bizonyulnak méltatlanoknak.

Egyszer levelet kapok a pesti társtól. Meglátogat. Örülök. Szeretettel fogadom. Néhány napot töltök vele. A réginek látszik: komolynak és zárkózottnak. De a délutánokat általában egyedül akarja tölteni. Nem lepődöm meg, hisz' író-természet.

Egyszer bejelenti, hogy délután utazik. Előáll a kocsis. Melléje akarok ülni. Szabadkozik, hogy látja elfoglaltságomat, maradjak nyugodtan itthon. Szinte erőszakoskodnom kell, hogy kikísérhessem vendégemet az állomásra. Érzem, hogy vendégem levert és viselkedése misztérium előttem.

Az állomáson leszállunk. Jegyet váltunk. Búcsuzik anélkül, hogy én búcsuzni akarnék, ösztönöz, hogy menjek haza nyugodtan, mert látja, hogy áldozat nekem várni az állomáson. De nem tágítok: Kimegyek vele a perronra. A vonat csak félóra múlva indul, de már zsufolva van. Az egyik ablakból egy meglehetősen jó megjelenésű leány mosolyog és biztosítja őt, hogy helyet tartott fenn számára. A leány a katolikus tanárképzőben most szerezte meg diplomáját. Barátom földije.

Mínta villanyáram-ütés érne. Megvilágosodik előttem szegény társamnak egész magatartása. Ez nem engem jött meglátogatni, hanem a leányért jött. Ez nem azért akart mindenáron otthon-marasztani engem, hogy megkiméljen az állomásra-kisérés alkalmatlanságától: hanem azért, hogy elrejtse titkát előlem.

A vonat füttyentett, indult és egy új aposztáziának kibontakozó titkát vitte a jövő felé.

Talán másfél év telt el azután a nevezetes látogatás után. Elmosódott a dolog emléke. Annyi minden földrengető esemény vájta benyomásait az én lelkembe is, hogy az ilyen mellékesemények szinte nyomtalanul eltűntek alattuk. Egyszer találkozom valakivel, aki az én társam városából jött. Tüstént érdeklődöm felőle. Az illetőnek arca megnyulik és meglepődve kérdezi: „Hát nem tudja ?“ Meglepődöm én is: „Mit?“ S elmondja, hogy társam elhagyta az oltárt: azért

a leányért, akiért annak idején engem meglátogatott. Hallomásból elmondta a körülményeket is.

Előre bejelentette szomorú szándékát feljebbvalójának, aki megrémült a bejelentés hallatára. Igyekezett a lelkére beszélni. Nem használt. Sőt folyton azt hajtogatta, hogy az ő kilépése Isten akarata. Mert ha Isten nem akarta volna az ő távozását, akkor megakadályozta volna. Micsoda logika és micsoda gyenge érvelés egy theologiai doktor ajakáról! Éppen annyi, mintha Júdás így érvelt volna: Az árulás, melyet elkövettem, Isten akarata: mert ha Isten nem akarta volna, megakadályozta volna.

A bejelentésből teljesedés lett: társam aposztatált.

Lelke útját így rekonstruálom magamnak: Mint minden tehetséges ifju papot, őt is általános megbecsülés övezhette. Dicsőíthették háta mögött és szemébe is. Dicsőítették élemedettek, de fiatalok is. Ifjú leányok is. A fiatal pap a sikerek mézesheteiben boldogan és rengeteget dolgozik. Inkább dolgozik, mint benső életet él. Míg másoknak világít, önmagának elfogyatkozik. Elmaradnak lassankint a papi lelki életnek azok a forrásai, amelyek nélkül elapad a lelkiség és a köz-szerepet vivő közönséges emberek szinttájára süllyed le az egész papi működés. Elmarad az elmélkedés, a lelkiolvasmány, a rendszeres szentgyónás. Következik: a rövidre fogott gépies imádkozás, a szórakozottság állandó le-

vegője, a lelkiismeret tisztaságáról való gondoskodásnak mind-hosszabb időre való tologatása, a lelkiekben való fokozatos senyvedés, fásultság és egy új szomj: a világ után. Beköltözik lelkébe a hazugságnak és az állhatatlanságnak a szelleme. Teljes belső zavar a hit körül. A lelki béke eltűnik. Az Istenért való harci készség és a lélek értékelése elbágygad. A papból pőrén marad az ember. A többi halálos biztonsággal és gyorsasággal következik.

Ime a másik tragédia.

3. Akit az akaratgyöngeség ragadt el.

A természetes jóságnak különös jelenségeivel ismerteti meg az embert az élet.

A papnevelőintézet előljárósága egy theologus sorsa felett tanácskozik. Az ifjút ismerem. Duzzadó egészség. Szokatlanul lágy, alázatos megjelenés. A növendék igen gyenge tehetség s ezért talán jobb volna eltávolítani az intézetből. De páratlanul jólelkű. Mit tegyen az előljáróság ? Az ész emberei azt vitatják, hogy a tehetség nagy gyöngesége valószínű bizonyíték a hivatás ellen. A szív emberei arsi szent Jánossal érvelnek amellet, hogy a jóság pótolja a tehetséget. A vita balra dől. A növendék távozik a papnevelőből.

Egy év múlva hozzátartozói visszakönyörgik a fiatalembert. Az előljáróság, még az ész em-

bérei is (akik a tehetségtelenséget a hivatás ellenjelének mondották), örülnek visszajövetelén : hátha mégis tévedtek és az arsi szent Jánosra hivatkozóknak van igazuk.

Nagykeservesen, a tanári jóakaratok teljes kimerítésével elvégzi az ifju a theológiát. Szentelésre kerül, de közvetlenül a szentelés előtt megtorpan. Bátorításra van szüksége, hogy Krisztus igáját végképen magára vegye. Kihelyezik. A maga kis lelkierejét dicséretreméltó igyekezettel veti latba a lelkekért. Csak a tanulás, az önképzés nem izlik neki. Theologiai ismétlő vizsgái gyengén sikerülnek. Áthelyezik. Az új helyen új lelkesedés. Szolgálatkészsége, lágsága, jóakarata megejtő. De az igehirdetéssel baj van. Roppant izgalmat áll ki minden beszédje előtt. Izzad és erőlködik. Csak szavakat mond és történeteket: de beszédeiben semmi logika és semmi irányítás a hívek részére. Feljebbvalója gyakran betér szobájába: nézegeti kézikönyvtárát. Eléggé szép és tartalmas kápláni könyvtár. Itt tehát nincs hiba. A hiba csak ott van, hogy nincs koponya, mely azokat feldolgozza. A tehetségtelenség folytonos tudata elkedvetleníti és ahelyett, hogy fokozottabb lelkiélettel, magábavonulással igyekeznék megnyitni a lelkiség bő forrásait: barátkozik, társadalmi életbe menekül, ahol igen könnyü érvényesülni és sikert elérni természetes jószággal és jó megjelenéssel. Ez a végzete.

Valaki belebotlik és behálózza. Eszesebb,

mint ő és energikusabb. Nem nehéz levennie a lábáról ezt az akarat-gyöngé embert.

A fiatal pap megindulása Júdás útján.

Alig található szobájában. Kötelező vizsgája alól kibúvik, természetesen helytálló indokokkal. Szolgálatkészsége, ha lehetséges, még nagyobb és lágyasága még férfiatlanabb. Ehez járul az alakoskodás. Buzgón végzi kötelességét. De gyakran kér rövid szabadságot: félnapra, egy napra. Utjai vannak. Szüleit hozza indokul. Amint később kitudódik, szüleivel semmi kapcsolatban sincsenek apró kirándulásai.

Lassankint hírek keringenek. A világ még azt is megtudja, aminek híre-hamva nincs : hogyne tudná meg azt, aminek alapja van?! Elöljárói vallatóra fogják. A fiatal pap megtévesztő nyugalommal utasítja vissza a mende-mondát. Azután mindig otthon található. Kezd olvasni. Nagyobb szorgalommal készül a kötelességeire. A képmutatás pompásan sikerül. Elöljárói megnyugszanak és megvédik a főelöljárók előtt.

A fiatal papot máshová helyezik. Egyedül van. Új lelkesedéssel dolgozik. Csak jót lehet hallani felőle.

A kápláni szoba új lakóját várja. A szoba megújul. A takarításnál egy névjegy kerül elő, rajta meghívó bizalmas beszélgetésre. A megszólítás a káplánban nem a papnak, hanem az embernek szól. Csak menyasszony szólíthatja úgy a vőlegényét. A plébános megrendül és hálát ad

Istennek, hogy az ifju papot idejében elhelyezték. A jelek szerint ő maga is örvendhetett és föltehetette magában, hogy idegen helyen új életet kezd. A megejtője közelségében nem volt már akarata. De megejtője gondoskodik arról, hogy Isten kegyelme célt ne érjen. Utánamegy és napokat tölt az ifju pap új állomáshelyén. Nem hagy neki nyugtot. A gonosz lélek dolgozik. A Gondviselés meg akarja menteni a fiatalembert: előljárói néhány hónap múlva tovább helyezik. Megejtője ott sem kíméli. A hir nő. A fiatalembernek nincs akarata. Lágyságán elbukik a jószándék. Megszökik. Aposztatál. És aposztáziájáért mindenkit okol, csak önmagát nem. Intravit eum satanas, a hazugság szelleme költözött beléje.

Uj, de nem ismeretlen oltár-tragédia.

4. Aposztata, aki elrejtí Isten-hagyását.

Ilyenek is vannak. Szoktunk beszélni élőhalottakról : emberekről, akik élni látszanak, de holtak az emberiségre nézve. Vannak aposztaták, akik lelkükbe égetve hordozzák a Melchizedek-rendje szerint való roppant méltóságot; miséznek, szentségeket szolgáltatnak ki, járnak-kelnek Isten országában : és mégis aposztaták, Krisztus apostoltestületének bomlasztó eleme. Júdások, akik naponta ölik meg Krisztust: de nem nyilvánosan, hanem titokban önkezükkel. A szentségtörés szerencsétlenjei.

Ime, egy papi élő-halott.

A háború elején ismertem meg. Tanár-ember volt. Mindenki különnek ismerte. Láttam egy ifjúkori fényképét. Bájos arcu fiatal papot mutatott... Ekkora elváltozást arcon sohasem láttam. Az a hajdanvaló fiatal pap előttem visszataszító, szinte Mefisztó-szerű jelenségképen áll ma is öregségében, mikor megismertem. Az egyházmegyei hatóság rendelkezései és előírásai az ő lelkébe el nem értek. Az örök lázadás, elégedetlenség szelleme lakozott benne. Mosolyogni úgy, ahogy békés lelkű ember mosolyog, sohasem láttam: de kajánul, szinte sátánian nevetni igen. Ilyenkor volt a legvisszataszítóbb. Senkivel nem barátkozott, aki valamiképen nem mutatott hajlamot az ő lázadó iránya felé. Akiben ilyen hajlamot észrevett, azt megfogta és igyekezett a tekintély elve ellen föllázítani, forradalmosítani.

Valamelyik idősebb paptárstól megkérdeztem egyszer: Ki ez a titokzatos ember? Kifogástalan papi életet élt egyébként, csak a felsőbbtség elvéről volt teljesen bolsevista felfogása.

És megtudtam a következőket:

Igen-jól indult pap volt, faragatlan őstehetséggel. Soha embertől zenét nem tanult, mégis oly tökéletesen zongorázott és oly gyönyörű Mária-énekeket szerzett, hogy könnyeket csalt a hallgatók szemébe. Nagy zenei talentuma és elemi erejű vonzalma a zenéhez közismert volt. Felsőbbsége egyik katolikus iskolához zenetanárnak

nevezte ki. Boldog volt. Legszebb szerzeményeit adta az egyházmegyének hálából, hogy kedve szerint való helyen alkalmazta őt. A legtöbb embernek szerencsétlensége és tragikus sorsának előidézője, hogy maga szereti sorsát irányítani akkor is, ha annak intézéséről szabadakaratból lemondott. Némelyeknek sikerül, másoknak nem.

Megüresedett a székesegyházi karnagyság. A zenetanár pályázott reá. Nem kapta meg. Az egész világ összeomlott körülötte és megrendült egész lelkiélete. Meggyűlölte püspökét. Meggyűlölte püspökében a tekintély-elvet. Meggyűlölte önmagában a papot. Meggyűlölte Krisztust. Meggyűlölte anyaszentegyházát. De külsőleg nem aposztatált, hanem elhatározta magában, hogy rettenetes bosszút fog állani vélt mellőztetéséért minden, ami krisztusi.

Álnéven egész értekezéseket irt, amelyekben renani gunyolódással és voltairi szellemeskedéssel igyekezett megdönteni az Istenlét-érvek bizonyító-erejét.

Álnéven megtámadta a püspöki hatalom jogi alapját és szentségi forrását. Megtámadta a papi nőtlenség intézményét és hogy a sátáni lelkület még nyilvánvalóbban kiütközzék, megtámadta a házasságot, nemcsak mint szentséget, hanem mint természeti intézményt is.

Megtámadta az imádságot és a lelkiélet minden megnyilvánulását.

Megtagadta saját emberségét is.

És hogy a misztérium még sötétebb legyen: Naponta misézett, szabályszerűen zsolozsmázott, tiszta papi életet élt. Csak nem engedelmeskedett.

A legsátánibb bosszút azonban nyugdíjba menése után való időre tartogatta.

A katolikus középiskolák nyugdíjügyét a háború alatt rendezte a magyar állam. Rendezte az övét is. Még két éve volt volna hátra s ő szép-összegű állami nyugdíjjal vonulhatott volna a függetlenség várába és fejezhette volna be bosszu-művét anyaszentegyháza ellen.

Isten azonban másképen intézkedett.

A boldogtalan ember teljesen ismeretlen súlyos betegségbe esett. Mivel senkisé ismerte fel a baját, Pestre szállították. Ott is tanácstalanul állottak titokzatos bajával szemben. Irtózatoss kinjai voltak s nem bírtak rajta segíteni, csak fájdalmait enyhítették morfiump-fecskendezéssel. A megboldogult Wolkenberg dr. egyetemi tanár, mint egyházmegyebelije, szokta volt meglátogatni. Mikor megtudta, hogy a boldogtalan embernek nem sok ideje van már a földön, fölajánlotta neki lelki szolgálatait. Az erőtlen ember a szentségek említésére utolsó erejének megfeszítésével fölvetette magát az ágyon és mint valami kigyó, felszisszent: „Szabadkőmives vagyok! Nem kell az Isten! Nem hiszem az Istent!“ A prelátus megrendült e kijelentés hallatára, és amint maga elmondotta később, életének legborzalmasabb él-

ménye volt az a feneketlen gyűlöletet szikrázó tekintet, amellyel reánézett Krisztus Jézusnak ez a halódó boldogtalan papja. Mikor beszélni nem tudott, akkor is elhárító kézmozdulattal utasította vissza a mentő-kezet, mely a bánatnak egyetlen jelére a tisztítóűzbe tudta volna átlendíteni a lelkét.

Végrendeletileg minden vagyonát egy szabadkőmives, úgynevezett emberbaráti intézményre hagyta. Iratai között nyomdára-készen félezer lapnyi kéziratot találtak, melyek vulkán-módjára hányták a tüzet Istenre, anyaszentegyházra, lelki-életre, családi életre és az egész emberiségre. Ha ezt a munkát kiadhatta volna! Mekkora pusztítás a gyengébb lelkekben! Mekkora örvény sok-sok Istentől elidegenedni készülő léleknek!

A legszomorúbb Júdás-misztérium!

**Az aposztázia
előjelenségei.**

A vihar nemcsak rombol, hanem tisztít is. A villámcsapás egyeseket agyonvág, másokban félelmet szít és óvatosságot éleszt. Ebben a jelenségben érzem a Krisztushagyás szomorú gondviselés-szerüségét. Minden aposztáziának van tisztító hatása is. Meggondolkoztat és óvatosságra int. Megrendít és az eltévelyedésre hajlamosakat visszarántja az örvény széléről.

Luther aposztaziája nagy hasadást idézett elő a kereszténység térképén: de siettette is a trienti zsinatot, melynek előbb meg kellett volna történnie. Az egyház szent, feddhetetlen. Elvei isteniek és megragadók. Az egyház Krisztus Urunk gyönyörű mása a földön. De az egyháziak, az emberek, esendők és a lelkiségben nemcsak egyeseknél, hanem a tömegeknél is örökös a hullámozás. Az egyhelyt-állást, a hitközönyösséget, a hitbeli langyosságot az anyaszentegyház történelmében a legveszedelmesebb állapotnak ismerjük; valóságos melegágya a Krisztushagyásoknak. S amikor elkövetkezik a mélypont, támadnak a lelki megrázkódtatások. A fülledt, állott lelki levegőt Júdástragédiáktól felvert vihar, nyugtalanság, izgalom hozza mozgásba. A felelős hatóságok

érik a megújítás szükségét. Megindul a reformmunka. A papság kiválasztására, képzésére és nevelésére; a papi hivatás megőrzésére a régi előírásokat az új viszonyok szerint módosítják, újakkal erősítik. Az erre szolgáló intézményeket erősebb ellenőrzésnek vetik alá és körültekintőbb megfigyeléssel kísérik az Isten bizalmasabb szolgálatára vállalkozók életét, képességeit és kémlelik hivatásuk, vagy hivatástalanságuk jeleit, hogy felelősség ne terhelje őket olyan aposztaziák miatt, amelyeket megakadályozhattak volna, ha jobban megválogatják az oltár szolgálatára jelentkezőket.

A legújabb idők tultengő szabadelvűsége, hitközönye; a keresztény erkölcsiségnek, az isteni törvényeknek a közéletből való kiszorítása, a lelki élet elnyomorodása, a szektákba és tömeg-aposztaziába (szociáldemokrácia, bolsevizmus) való beleszedülése kemény figyelmeztetés nekünk a hivatás jeleinek lelkiismeretes felkutatására és a jelentkezők alapos megfigyelésére.

A trienti szent zsinatnak a papnevelésre vonatkozó rendelete (Cum adolescentium aetas...) nem első és nem utolsó hangsúlyozása annak, hogy az oltárszolgálat nagy méltóságára csak azokat engedjék, akik a hivatás valóságos jeleit hordozzák magukon. Hiszen még a hivatásos oltárszolgák között is akadnak Júdások! Mennyivel inkább kitermelődik az aposztázia fekete gyümölcse azokban a lelkekben, akik világosan felismer-

hető hivatás nélkül, vagy épen a hivatás nyilvánvaló hiánya mellett tolakodnak be a szentélybe!

Az az előjáróság, amelynek kötelessége a szentélybelépés küszöbénél való figyelő megállás, emberekből áll. Itéletük nem csalhatatlan. De az a kétévezredes gyakorlat, amelyet papjainak kiválasztásában a katolikus anyaszentegyház szerzett, a hivatásnak, vagy hivatáshiánynak erősen szembetűnő jeleit fedezte fel és intézkedéseiben páratlan biztonsággal gazdagította.

Az új egyházi törvénykönyv a 124—144 kánonokba sűrítve a hivatás-ápolásnak, az 1352 1371. kánonokban a hivatás-felfedezés és a hivatás gyakorlására való előkészítés páratlan utját mutatja meg. Mennyi aggodalom és mennyi atyai gondoskodás ebben a 41 kánonban! A kőbevésett szigorú előírások mögül a Júdás-tragédia ellen való tiltakozás és a szentebb papság után való sóhajtó vágy kiált! Mennyi vizsgálat, mennyi „scrutinium“ könnyíti meg a felelősök helyzetét, mikor a hivatásokról kell itéletet mondaniok!

Nem új előírások ezek, hanem csak hangsúlyozásai a régi kötelezettségeknek Ezeknek olvasása és a papnevelő intézeti élet idejétől kezdve több paptársam életének szemmeltartása hívta fel figyelmemet több olyan jelenségre, vagy jelre, amelyekből a hivatás hiánya meglehetősen biztonsággal megállapítható.

Mindenekelőtt nagy tévedésben vagyunk sokszor a hivatás lényegét illetőleg. Azt gondoljuk,

hogy a hivatás nem egyéb, mint jámborság. Ha egy gyermekben az igazibb lelkiéletre való hajlamot látjuk; ha a lelki jóság, az imádság-szeretet, az erények ösztönös szeretete kiemel valakit gyermektársai közül: sietünk a gyermekre ráfogni a hivatást. Pedig a hivatás pozitív isteni hívás, mellyel Isten az embert megjelöli magának és lefoglalja a maga szolgálatára és ezt a hívást a megjelölt embernek a maga isteni módján tudomására is hozza. Isten a jámborságot nem tartalékolja a választottak részére, hanem arra mindenkit kötelez: Sancti estote !

Emlékszem egy boldogtalan paptársamra, aki diák-korában a templom szerelmese volt. Emellett elsőrendű tehetség. Két doktorátust és tanári szakon oklevelet szerzett. Már a papnevelő intézetben kezdtek mutatkozni rendellenes tulajdonságai, melyek nyilvánvaló jelei voltak a hivatáshiánynak. Mihelyt kikerült a papnevelőintézet négy fala közül és a hivatásnak gyakorlati gyümölcseit kellett volna megteremnie: elindult a belső aposztazia szomorú útján. Egy fegyelmi vizsgálat előtt öngyilkossággal menekült. Hátrahagyott iratainak egyikében egy világi barátjának mondott ilyenszerű búcsút: „A viszontlátásra, ha ugyan van (de amit nem hiszek), a tulvilágon.“ Ha nem erőlteti be magát a szentélybe, derék világi intelligens ember válhatott volna belőle.

A hivatásnak pozitív jegyei vannak, amelyeket elsősorban magának a papságra induló

embernek kell erkölcsi bizonyossággal felfedeznie önmagán és megkönnyítenie a papságra bocsátással megbízott felelősek dolgát.

De vannak a hivatáshiánynak is olyan ismertető jegyei, amelyeknek gondolkodóba kell ejteniök a felelőseket és támogatniok abban, hogy a Júdásmisztérium megújulása az ilyen jelekkel megjelölteknek a papságba bocsátása által meg ne történjék.

A hivatás törekeny kincs, nagy méltóság, melyet ingyen ad az Isten és könnyen elveszíthetünk. Kegyelem. A hívottak közül is lehetnek aposztaták. Hát még azok közül, akik hívás nélkül jönnek!

A papi életek egész sora vonul el előttem. Mennyien mondják, mennyien mondották el már: „Miért is jöttem ide?“ Egy életének delén levő paptársam tett ilyen vallomást előttem: „A teológia utolsó évfolyamán az egyik előljáróm el akart távolítani. Egy másik előljáró közbenjárása visszatartott. Ó hogy csókolnám azt a kemény kezet, amely visszatartott volna a papságtól! és hogy átkozom azt a közbenjárást, amely visszatartott!“

Melyek tehát azok a jelek, amelyekről a papi hivatás hiánya erkölcsi bizonyossággal felismerhető ?

A tapasztalat a következő könnyebben fel ismerhető hivatáshiány-jegyeket mutatja:

1. A lelkiégtől való idegenkedés. — Ismertem papnövendékeket, akik egész maguktartásával

azt igazolták, hogy a papságot egyszerű kenyérkeresetnek tekintik. S annak lényegét a kötelességszerű munka pontos elvégzésében gondolták. Pontosan misézni. Gondoskodni arról, hogy prédikáció minden vasárnap és ünnepnap legyen. Elvégezni a litániákat, körmeneteket; kiszolgáltatni a szentségeket és szentelményeket. Ehez egy kis szociális gondolkozás és társadalmi tevékenység. Kész a jó, esetleg kiváló pap. A jó hivatalfőnökök tulajdonságai a világ elgondolása szerint való katolikus papban.

Ebből a fölfogásból kiindulva a lelkiesség, a bensőség iránt fogékonyságot nem mutattak. A hitnek erősítésére és táplálására gondot nem fordítottak. Minden érdekelte őket, ami külsőség és világ: de alig érdekelte őket a papi lelkiesség lényege és az ég. Bizonyos szép-lelkűségekre (Schöngeist) vágyódtak s ezért a profán irodalomnak, a theologia könnyed szociális vonatkozású részeinek voltak hűséges, sokszor szenvedélyes, tanulói. Az ugynevezett lelki-élet művészetében nem óhajtottak előhaladást.

Lettek belőlük társadalmilag szerepet vivő, széleskörű barátságot tartó, a közért talán sokat dolgozó, de lelküket és a lelkeket teljesen elhanyagoló apadt-lelkű papok.

Az elvonuló, a külső tevékenységet benső lelkiélettel alátámasztó Krisztus nem hatott rájuk : csak a gyógyító, a tömegek előtt prédikáló, a megcsodált Krisztus.

A papnövendékből, aki az előirt közös hit-buzgalmi gyakorlatokon kívül többet nem foglalkozik a maga lelkével és az Istennel: valószínűleg hiányzik a hivatás.

A papnövendékből, akinek nem öröme, hogy naponta egyesülhet a szentáldozásban a Mesterrel szünidőben is, mikor előljárók és növendéktársak szeme nem feszélyezi: valószínűleg hiányzik a hivatás.

A papnövendékből, aki fut a lelki könyvek elől és nem találja örömét abban, hogy a lelkiéletéről való tudását és hitéletét gyarapíthatja: valószínűleg hiányzik a hivatás.

A papnövendékből, aki lelkét elzárja lelkivezetője előtt és szívét nem engedi át a hivatásra való lelkesítésnek : valószínűleg hiányzik a hivatás.

A gyermek, akiből mérnököt sejtene ki szülei, bizonyára szenvedélyesen szereti a kis és nagy gépeket. Egész figyelemmel játszik azokkal. Ha örömet akarnak okozni neki, játékgépekkel lepik meg őt.

Az ifjú, akiben a papi hivatás van, szenvedélyesen szereti a lelki életet és igyekszik küzdeni a rossz ellen akár önmagában talál rá, akár másokban fedezi fel. Az apostolság csirái mutatkoznak benne és valami szent izgalmat érez magában, ha templomot, papot lát; ha szentekről hall és boldog, ha vallásos életet érez maga körül; szomorú, ha Istent bántják, vagy a lelkeket veszendőknek látja.

A hivatás el nem gondolható annak előlegezett szeretete nélkül.

2. *Idegenkedés a hittudománytól.* Aki akarja a célt, akarnia kell a hozzá-segítő eszközöket is. Aki az emberi lélek igazgatását akarja, annak tudnia kell e csodálatos munka művészetét. Ezt a tudást pedig fáradtságos tanulással szerzi meg az ember. Isten nem dolgozott a tanítványoknál sem beléjük-öntött tudománnyal, hanem az ismeretközlés emberi útját választotta felvilágosításukra a néha-néha közölt rendkívüli megvilágítások mellett. A meghívottak lehetnek különböző tehetségűek: de a kedvet, az ösztönzést az Isten mindegyiknek megadja az Istenszolgálat tudományának elsajátításához.

A papnövendék, aki nem örömmel és szinte szenvedéllyel végzi tanulmányait, két okból teszi ezt; vagy azért, mert tehetségtelen; vagy azért, mert nincs kedve.

A tehetségtelenek közé nem számítható az, aki fáradtsággal, nagyobb erőfeszítéssel bár, de mégis meg tudja szerezni a szükséges tudást: hanem az, akiről határozottan megállapítható, hogy emberi módon — különös isteni beavatkozás nélkül — képtelen a hittudománynak a papi hivatás betöltésére szükséges mennyiségét magáévá tenni.

Arsi szent János nem volt tehetségtelen theologus, ha meg is bukott az elméleti theológián. Csak az emlékező-tehetséget nagyon is

igénybevevő s elvont tudományokban maradt el a többitől. Egyébként gondolkodó elme és gyakorlati zseni volt: tehát épen nem tehetségtelen.

Ellenben vannak theologiai belátásra, hitmélységre képtelen fejek: theologiatlanul mindenképpen tehetségtelenek. Ha az ilyenek mégis bekerülnek emberi ügyeskedésekkel az oltár szolgái közé: magukban a Júdás-misztériumot hordozzák.

Egy ilyenféle boldogtalan pap az egyik egyházmegyéből épen tudatlansága és nyilvánvaló tehetetlensége miatt elkerült. Elöljárói, akik ismerték képességeit, meggyőződéssel távolították el a papnevelőből. Valahol mégis felvették és nagynehezen az emberi irgalom túlzó támogatása mellett pappá lett. Hamarosan kitűnt, hogy hivatás nélkül jutott az oltárhoz.

Egyik eset a sok közül, mely szomorú megvilágításba helyezi a tehetetlenség terhével ballagó papot: Egy ismerőse polgári házasságra lépett egy elvált egyénnel. Természetesen egyházi áldásról, szentségi házasságról szó sem lehetett. A polgári házaspár az anyakönyvvezetőtől a „lakodalmas házba“ tért vissza. Az illető pap mint jóbarát, szintén ott volt. A belépő „uj-párt“ letérdelteti és a Szentháromsággyisten nevében megáldja. Egy katolikus pap, aki egy érvénytelen házasság-kísérletet megáld. A theologiai, sőt elemi keresztény gondolkodás égbekiáltó hiánya!

Ezafajta tehetségtelenség biztos jele a hivatáshiánynak.

Vannak, akiknek megvolna a tehetségük, de nincsen kedvük. Tanulnak, mert valamilyen emberi tekintet erkölcsileg kényszeríti őket. De valamilyen idegenkedés fejlődik ki bennük a különlegesen theologiai tárgyakkal szemben. Ismertem növendéket, aki unottan tanulta a dogmatikát, szenvedélyesen a bölcseletet. Ismertem növendéket, aki unottan lapozta a Szentírást, de mohón tanulmányozta annak segédtudományait: a bibliai régiségtant, keleti nyelveket. Az élet szomorúan igazolta, hogy tehetség volt bennük, de hivatás nem.

3. *Erős vonzódás a világ felé.* Hiszem, hogy mindannyiunkban van természetes vonzalom a világhoz. A világból vagyunk. Benne születünk, benne élünk. Működési terünk a világ. Ez a vonzalom természetes a papságra hivatottnál is. De a hivatás igazi birtokosánál ennek a vonzalomnak alá kell rendelve lennie a természetfölötti világrend felé való vonzódásnak. Ez önmegtagadásba kerül. Az erőfeszítést azonban, melyet a hivatással járó több-kegyelem megkönnyít, az újszövetség választottjainak kifejtteni hivatásbeli kötelességük. Hogyan fogja felemelni a rájabizott lelkeket az a pap, aki maga nem tud, vagy nem akar a természetfölötti rendbe emelkedni?

A természetes világhoz vonzódás leküzdésére nem vállalkozó papnövendéknek hivatása nincsen.

A nagylelkű erdélyi püspök, gróf Majláth Károly, írta egyszer az erdélyi katolikus diák-ifjúsághoz intézett szünidő-eleji nyiltlevelében a többek között: „Fiúk, a szünidő az élet próbája!”

A szünidőzések a papnövendékek hivatásának igazi próbái.

Emlékszem egyik-másik növendéktársam tanéveleji közléseire. Tele volt emlékekkel. Kirándulási fényképfelvételek, szünidei élmények. Dicsekvések. Sikerek, melyekkel csak világfiak dicsekedhetnek. Igazán nem mondhatták el szent Pállal, hogy „conversatio eorum in coelis erat.”

Kétlem, hogy papi hivatása volna annak a papnövendéknek, aki finoman olajozott és illatszerezett hajjal, krémezett és rizsporos arccal elegáns papi civil ruhában s állandóan világiak társaságában érzi sikerültnek szünidejét.

Kétlem, hogy papi hivatása volna annak az ifjúnak, aki szép hangját lírai daloknak társaságban való éneklésével fitogtatja.

Kétlem, hogy papi hivatása volna annak az ifjúnak, aki szünidejében abbahagyja az évközi lelkigyakorlatokat: kelleetlenül vagy nem jár köznapokon szentmisére; nem elmélkedik; nem foglalkozik jövőre hivatására való csöndes előkészüléssel: nem végez szentséglátogatást és nem tartózkodik időnkint a magányban: hanem elmerül a szünidő-kinálta örökös szórakozásokban, mint akármelyik nem-papi pályára készülő diák.

Kétlem, hogy papi hivatása volna annak az

ifjúnak, aki leverten és azzal a gondolattal lépi át az új tanév küszöbén a papnevelőintézet küszöbét, hogy vége a virágos, szabad szünidőnek és újra kezdődik a sáppasztó négyfal élete.

A világból, melyet beviszünk a papnevelőbe, Júdás misztériuma rémlik ki.

4. *A vérmérséklet szertelensége.* Vannak papnövendékek, akikkel nincsen senkisémi tisztában. Ők-maguk sem tudnák indokolni lelkiéletük szertelenségét. Egyszer erőt vesz rajtuk a rajongás. Nagy erőfeszítéssel neki-lendülnek a lelki-élet bármely nehéz gyakorlatának. Amit a kipróbált nevelési rend előír, kevés nekik. Ha más félórát tölt naponkint az Oltáriszentség előtt: ők megkettőzik. Böjttel, rendkívüli önsanyargatásokkal törik magukat a tökéletesség felé. Máskor pedig letörnek és szárnyukszegetten mindent abbahagynak. Rigorizmus és laximus. Nem szeretik az észrevétlenséget semmiben, a lelkiéletben sem. Veszedelmes hozomány. Betegség, mely ha el nem tűnik, a hivatáshiány jele. Ha ezekből pappászentelődik valaki, előbb-utóbb megoldhatatlan kérdésévé válik önmagának is, a papi munkának is.

A papi hivatás nem ugrásokkal és nem vulkánkitörésekkel dolgozik, hanem szívós, kitartó és fegyelmezett munkával. Ez a hivatás hősiessége. Aki erre, a sokszor észrevétlen, lassu, kitartást kívánó, emberi elismerést tekintetbe nem vevő lelki munkára kedvet nem érez, sőt attól

irtózik: papi hivatása nincs. A pap rendszerint-való működése hasonló a kegyelem működéséhez, mely bizony általában olyan észrevétlen, mint a fű növése. A megváltói szakadatlan munkának egy része, melynek eredménye feltűnő többnyire akkor lesz, amikor a pap már nem él, vagy nem működik a magvetés és öntözés helyén.

5. *A testi vagy lelki terheltség.* Igaz ugyan, hogy sokszor a világ gyengéit választja ki Isten a világ erőseinek zavarbahozására. Az is igaz, hogy a kegyelem csodája megbirkózhatik a terheltség szomorú örökségével is. Általában azonban a fizikum és szellem szabályszerű és ép állapotát veszi Isten nevében az anyaszentegyház a hivatás egyik alapjául. Őrült, iszákos, vérbeteg szülők gyermekeit, ha rendkívüli isteni jelek az ellenkezőt nem javasolják, nyugodtan lehet visszatartani az oltár szolgálatától.

Pappá lett valaki abban az időben, amikor környezetkutatást nem végeztek még a papságra jelentkezőknél. A fiatal ember buzgón végzett mindent, amit az előírások kívántak. Kitűnő tehetséggel nagy szorgalom és erős akarat párosult benne. Aki azonban jobban figyelte, mindig látott eszejárásban és tetteiben valami titokzatost, valami visszatetszőt: rendellenességet. Mikor kikerült a lelkipásztorkodásba, a legjobb előjeleket vitte magával a jövőre. A magára-maradt és ellenőrzésekkel, feljebbvalóktól való irányításokkal nem támogatott pap-ember egyik kelle-

metlen meglepetést a másik után okozta feljebbvalóinak és azoknak, akik az égni látszó buzgósággal indult papi élet lefelé-sodródását végignézték.

Plébániára került. Gyorsított eljárással el kellett hozni onnét. Megmagyarázhatatlanul oktan eljárásaival maga ellen ingerelte népét. A vizsgálat, melyet ellene elrendelt az egyházmegyei hatóság, megállapította, hogy súlyos felelősséget vonna magára a hatóság, ha tovább is lelkek vezetésében hagyná: vak vezetne világtalanokat. Mintha a gonosz lélek lett volna parancsolója s ő annak hűséges eszköze. Magán érintkezéseiben is mindig úgy nyilatkozott legnagyobb jótevőjéről, az egyházzal, mintha az zsarnoka volna a világnak; és legszentebb parancsaiban is a nevetségeset érezte, gunyolta. Egy-egy öngyilkosnak a sorsa könnyekre tudta hangolni: ellenben a vértanuk hősi önfeláldozása teljesen hidegen hagyta.

Különös misztérium.

Valakinek eszébe jutott: körül kellene nézni ősei között az illetőnek. S a kutatás meglepő eredménnyel járt. Az illetőnek atyja, öccse önkezével dobta el magától az életet. Nagynénje az örültek házában halt meg. Életben levő közeli rokonsága a rendellenes gondolkodásnak és életmódnak ugyanazokat a jeleit mutogatja, amelyeket pap-rokonuk magatartásában tapasztaltak.

Más, szintén érthetetlennek látszó papi sors-

ban az atyai nagyanyának, dédapának, testvérnek deliriumig menő iszákossága derített fényt az elkövetkezett papi tragédiára.

Amennyire hálásaknak kell lennünk szüleinkkel szemben, akik mértékletes keresztényi életükkel biztosították gyermekeik lelki épségét: époly aggodalmas óvatossággal tartozunk a papságra jelentkezőknél környezettanulmányt végezni, nehogy az ősök szomorú örökségével megterhelt emberek legyenek az egyházmegyék megoldhatatlan kérdéseivé.

**Probet autem
seipsum homo.**

Szent Pál apostol az Oltáriszentség Krisztusának szolgálata körül való alkalmasság megítélését elsősorban magára az emberre, a Krisztust szolgálni készülő lélekre hárítja: „Tehát vizsgálja meg magát az ember és úgy egyék ebből a kenyérből és igyék ebből a kehelyből: mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivel nem különbözteti meg az Úr testét.“ (1 Kor. 11, 28-29.)

Mindenki önmagát ismeri legjobban s ha van neki mértéke, szemszöge, melyből önmagának a papi méltóságra való alkalmasságát, vagy alkalmatlanságát megítélheti: akkor nem nehéz döntenie.

Ismertem oltárt-hagyott papot, aki fölszentelése után egy évre ezt a kijelentést tette: „Nem tudtam, mire vállalkozom. Átkozott az óra, amelyben fölszenteltek“. Szörnyű vallomás és ítélet nemcsak önmaga felett, aki négy vagy hat esztendő alatt nem vett fáradságot magának, hogy megítélje önmagát az oltár előre-vetődő fényessége mellett: hanem azok felett is, akiknek tiszta képet kellett volna nyújtaniok a papi hivatás jeleiről, bizonyosságairól.

Vannak, akik azt mondják, hogy a papi hivatás nélkül felszenteltek is lehetnek jó papokká később. Titok ez, amelyet egyszerűen sem tagadó sem igenlő válasszal elintézni nem lehet. Azt gondolom azonban, hogy papi hivatás nélkül nem lehet igaz pappá senki : ahoz, hogy valaki az oltár hűséges szolgája lehessen, egyszer meg kell kapnia a hivatást; ha máskor nem, valamikor a felszentelés után.

Sokkal erősebb bizonyítékokat találunk a szentek életében, az evangéliumban, a szentírás leveleiben arra, hogy *pozitív hívás*, isteni kiválasztás szükséges ahoz, hogy valakiből jó pap lehessen.

Szent Pál apostol így jelenti be magát a rómaiaknak: „Pál, Jézus Krisztusnak szolgája, *meghívott* apostol, aki *kiválasztatott* az Isten evangéliumára...” (Róm. 1, 1.) „Pál *isten akaratából* Jézus Krisztus apostola...” (2 Kor. 1, 1, Ef. 1, 1.) A galatákhöz írt levelének beköszöntőjében is hangsúlyozza isteni hivatását: „Pál, nem emberektől, sem ember által, hanem *Jézus Krisztus és az Atyaisten által apostol...*” (Gal. 1, 1.) S ugyan ő állítja magáról a Filippi-beliekhez írt levelében (3, 14.): „Igy törtetek a célra, annak a *hívásnak* pályabérére, *melyet az Isten onnan felülről adott* Krisztus Jézusban.”

Hogy milyen módon közli az Isten az ő hívását az ő kiválasztottjaival, Isten dolga. Egy belső szó, mely minden külső lármán túl hang-

zik. Egy lelki élmény, amely állandó nagy erővel vonzza oltárhoz a lelket. Egy megrendítő esemény, mely megnyitja az ember lelki szeméit és rávilágít Istentől kijelölt útjára. Egy prefáció, mely a lélekbe markol és nem hagy nyugtot, míg az oltárra fel nem lép az ember. Egy hivatása áldozatában megfehérült és titokzatos vonzással útatmutató pap, kinek tevékenysége és példája megfog és vezet. A hívás egy, a módja sok. Hivatásnak lennie kell. S ezt a meghívottnak önmagában fel kell fedeznie és neki magának jószántából kell ráfelelnie Sámuel válaszát: „Ime, én: hívtál ugyanis engem !“ (1 Kir. 3, 5.)

Egy ilyen hivatás nélkül pappá lett valaki, akinek papságában nem volt öröme egyházmegyéjének, derűre-borura szabadságoltatta magát. Mindennel inkább foglalkozott, mint papi teendőkkal. A hívek ösztönszerű ellenérzéssel nézték, valahányszor misézett. Mozdulataiban erőltettség, kiszámítottság: hangjában keresettség és áhítatnélkülvalóság. A jobblelkű hívek bizalmasan kérték a plébánost, hogy ne engedje őt misézni a nép előtt. Mindenki érezte, hogy az Istenszolga öltözéke ürességet, hívatáshiányt takar.

S ez a boldogtalan pap igen sok keserűséget okozott szüleinek elviselhetetlen, sőt tiszteletlen magatartásával. Épen nem volt az Isten negyedik parancsának betartásánál példaképpül állítható az emberek elé. Heves összetűzések, állandó szemrehányások voltak napirenden. Egy-

szer egy heves családi összetűzés alkalmával az édesanya végső elkeseredésében ezt a kérdést intézte hozzája : „Hát pap vagy te, szerencsétlen ?“ S a fiú szemrehányóan így válaszolt: „ Ti tudjátok, hogy nem akartam pap lenni: a ti nyomorúságotok vitt a papságra!“

Jaj annak, akit nem Isten hív, hanem emberi tekintetek erőltetnek az oltár szolgálatára!

Ha szent Pál apostol az Oltáriszentség vételénél erős önvizsgálatot kíván és a tisztaság, az áldozás-képesség szemszögéből próbátkiállottnak kívánja a lelket: mennyire kipróbálnak, viszonylagosan méltónak, választottnak kell lennie annak, aki nemcsak magához veszi, hanem kezeli, ügye gyanánt viszi az oltár isteni kincsét!

*

Júdás aposztáziája az ujszövetség történetének a legsötétebb foltja: Bizonyos szemszögből a katolikus papnak Krisztus-árulása még sötétebb jelenség Júdás árulásánál is. Júdás ugyanis, a hittudomány jelenlegi felfogása szerint nem volt áldozópap. Sőt nem is járult a szentáldozáshoz. A szertartásos zsidó husvét vacsora és az Oltáriszentség vacsorája között való szünetben Krisztus biztatására elhagyta az első katolikus templomot, az utolsó vacsora termét. Neki már nem hangzott a fölhatalmazó, a szentmiseáldozat megújítására képesítő krisztusi szó : „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.“ Ő elhagy-

ta a Krisztust és elárulta ügyét, de zuhanása nem az oltár magasáról történt.

Az aposztata pap Krisztus nagy szentségi hatalmával terheltén bukik a mélybe.

És mégis van valami csodálatos, valami vigasztaló az aposztáziák történetében is.

Isten nem tesz pontot e tragédiák végére és nem teszi ezektől függővé az ő anyaszentegyházának földi sorsát sem.

Vannak, akik a mélységből, az aposztázia örvényéből — tettük rémétől megijedve és föleszmélve — Krisztus Urunk után felkiáltanak és mellüket verve visszatérnek. Isten végtelen irgalmának jeleivé válnak. Amit nem kaptak, vagy könnyelműen eljátszottak: ajándék-képen újra visszasírják a hivatást.

S csodálatosan világosodik meg az Ur Jézusnak ez a misztérium-teljes kijelentése is: „Szükséges, hogy jöjjenek botrányok.“ A lelkiesség levegője is megsűrűsödik, állottá válik időnkint. Viharok jönnek: nagy aposztáziák, Isten ellen való lázadások. Villámlik és dörög. A lelkeket veszedelmes nyugalmukból felveri az izgalom, a félelem. A levegő tisztul. Kisüt a kegyelem és az anyaszentegyház új lendülettel győzelmesen folytatja üdvözítő munkáját.

Tartalom :

Első találkozásom Júdással	3
1. Aposztázia — Istenhagyás	6
2. Júdás előtűnik az Újszövetség hajnalfényében	9
3. Júdás hivatásának tartalma	12
4. Júdás az apostol-iskolában	14
5. Júdás megpróbáltatása	22
6. Jézus és Júdás láthatatlan párviadala	26
7. Ki a felelős Júdásért ?	40
8. És soruk véget nem ér	47
9. Az aposztázia elő-jelenségei	66
10. Probet autem seipsum homo	81